

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΕΤΟΣ 6ον

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1951

ΤΕΥΧΟΣ 4

ΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΩΝ

ΥΠΟ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Β. ΔΕΡΤΙΛΗ

Εἰσαγωγή

Αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις, τὰς ὁποίας περιλαμβάνουν τὰ Συντάγματα τῶν κρατῶν προσδιορίζουν κυρίως εἰς γενικὰς γραμμὰς τὰς σχέσεις ἐπὶ δημοσιονομικῶν θεμάτων μεταξὺ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ρυθμίζουν εἰς γενικὰς γραμμὰς τὴν δημοσιονομικὴν ἀρμοδιότητα τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἔναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Ἐκ λόγων πολιτικῶν καὶ κυρίως δημοσιονομικῶν καὶ ἐξ ἄλλων λόγων ἢ δημοσιονομικῆ ἀρμοδιότητος τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας εἶνα κατὰ περιόδους εὐρυτέρα ἢ ἀντιθέτως περιορισμένη.

Εἰς τὴν παροῦσαν σύντομον μελέτην προσπαθοῦμεν νὰ ἐμφανίσωμεν τὴν διαμόρφωσιν τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἔναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ νὰ ἐρμηνεύσωμεν κατὰ τὸ δυνατόν τὴν διαγραφομένην ἐξέλιξιν εἰς τὴν ἐξασθένισιν τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας.

Εἰδικώτερον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Συντάγματα αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις προσλαμβάνουν οὐχὶ μόνον ἰδιαιτέραν ἔκτασιν, ἀλλὰ ἀκόμη ἐνσωματώνουν ἀρχὰς διὰ τῶν ὁποίων ἐνισχύεται ἡ θέσις τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ εἰδικώτερον τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐν σχέσει μὲ τὴν διοίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν.

Μεγαλυτέραν ἔκτασιν προσλαμβάνουν αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις εἰς τὰ δύο σχέδια - Συντάγματα τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, ὅπου ἐπὶ πλέον ἐπικρατεῖ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνισχύσεως τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος τῆς Κυβερνήσεως.

Τὰ κύρια σημεῖα τῆς παρούσης μελέτης ἀπετέλεσαν τὸ περιεχόμενον ὀμίλιας ἡμῶν, γενομένης εἰς τὸν Δικηγορικὸν Σύλλογον

Θεσσαλονίκης. Βελτιώσαντες καὶ ἐπαυξήσαντες τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμίλιας ταύτης εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην, ἥτις ἀποτελεῖ ἓν σύνολον μετ' ἄλλης ἐργασίας ἡμῶν ὑπὸ τὸ τίτλον : « Ἡ ἀρχὴ τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Συντάγματα », Ἀθῆναι 1951, ἐλπίζομεν, ὅτι θὰ συμβάλλωμεν εἰς τὴν σκοπιμοτέραν ἐκτίμησιν τῶν δημοσιονομικῶν διατάξεων, αἵτινες περιλαμβάνονται τόσον εἰς τὰ κατὰ περιόδους ἐν ἰσχύϊ Συντάγματα παρ' ἡμῖν, ὅσον καὶ τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἐνσωματοῦνται εἰς τὰ προμνησθέντα δύο σχέδια Συντάγματος.

Πρὸς τοῦτο δὲν παραλείπομεν νὰ ὑποβάλωμεν τὰς ἐν λόγῳ δημοσιονομικὰς διατάξεις εἰς συγκριτικὴν ἔρευναν, ὡς καὶ νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὰς ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ἥτις ὀλιγώτερον παρ' ἡμῖν ἔχει ἐξετασθῆ.

Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζομεν λίαν συνοπτικῶς ἐπίσης τὰς νεωτέρας ἀπόψεις περὶ τῶν κυκλικῶν προϋπολογισμῶν καὶ τοῦ συστηματικοῦ ἔλλειμματος τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὡς καὶ τοῦ λεγομένου οἰκονομικοῦ προϋπολογισμοῦ, αἵτινες παρ' ἡμῖν εἶναι ὀλιγώτερον γνωσταὶ καὶ τῶν ὁποίων τὸ χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἱκανότης τῆς διοικήσεως εἰς τὴν παρακολούθησιν καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῶν. Πράγματι αἱ νεώτεραι αὗται ἀπόψεις περὶ τῶν κυκλικῶν προϋπολογισμῶν καὶ ἰδίως τῶν λεγομένων οἰκονομικῶν προϋπολογισμῶν ἀπαιτοῦν βαθεῖαν καὶ ἐμπεριστατωμένην γνῶσιν σύμπαντος τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ καὶ εἰδικευμένην τεχνικὴν προπαιδεύσιν, γνώσεις δηλαδὴ αἵτινες ὑπερβαίνουν τὸ ἐπίπεδον τῆς προπαιδεύσεως μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι ἐφωδιασμένα συνήθως καὶ κατὰ κανόνα τὰ μέλη τοῦ Κοινοβουλίου.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν νεωτέρων τούτων θεσμῶν τοὺς ὁποίους ἤδη ἀντιμετωπίζομεν τόσον εἰς τὴν οἰκονομικὴν θεωρίαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν πρακτικὴν, ὅπου ἀπουσιάζει ὁ κοινοβουλευτικὸς ἔλεγχος, ἐπὶ πλεόν ἡ διοικήσεις τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους διαφεύγει οὐσιαστικῶς ἤδη ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Κοινοβουλίου. Ἄν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ τομεὺς οὗτος τῆς δημοσιονομικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους προϊόντος τοῦ χρόνου διευρύνεται, δύναται τις νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν σκοπιμότητα τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῶν διατάξεων, αἵτινες προσδιορίζουν τόσον τὴν δημοσιονομικὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Κοινοβουλίου, ὅσον καὶ τὴν τοιαύτην τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἡ ἔρευνα λοιπὸν σχετικῶς μὲ τὴν συντελούμενην διαμόρφωσιν τῶν δημοσιονομικῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς νομοθετικῆς καὶ ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἀποτελεῖ ἐπίσης εἰς γενικὰς γραμμάς τὸ θέμα τῆς ἀνά χειρὰς μελέτης διὰ τῆς ἐξετάσεως κυρίως τῶν σχετικῶν διατάξεων τῶν Ἑλληνικῶν Συνταγμάτων.

Αὐγούστος 1951

I. Ἡ διαμόρφωσις τῶν δημοσιονομικῶν διατάξεων εἰς τὰ Συντάγματα τῶν κρατῶν.

Γενικαὶ παρατηρήσεις

α') Ἡ γένεσις τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ.—Εἰς τὰ Συντάγματα ὄλων σχεδὸν τῶν κρατῶν ἀναγράφονται δημοσιονομικαὶ διατάξεις, ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, ὡς καὶ εἰς ἄλλα δημοσιονομικὰ θέματα. Ἡ αἰτία τῆς ἀναγραφῆς τοιούτων δημοσιονομικῶν διατάξεων εἰς τὰ Συντάγματα τῶν περισσοτέρων κρατῶν πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ τόσον εἰς ἱστορικοὺς λόγους, ὅσον καὶ εἰς λόγους, οἵτινες ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν βαρυσήμαντον ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζουν αἱ συνταγματικαὶ δημοσιονομικαὶ διατάξεις, αἵτινες ἀναγράφονται εἰς αὐτά.

Πράγματι εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καὶ κυρίως ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἀναπτύξεώς του συνδέεται στενότατα κατὰ κύριον λόγον μὲ τοὺς σφοδρούς, συνεχεῖς, μακροὺς, τραχεῖς καὶ αἰματηροὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους διεξήγαγον ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνα μέχρι καὶ τοῦ 18ου αἰῶνος εἰς τὰ Δυτικὰ Εὐρωπαϊκὰ Κράτη καὶ κυρίως ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῶν ἡγεμόνων, ὅπως ἀποσπάσουν ἀπὸ αὐτοὺς τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐπιβολῆς φόρων καὶ τῆς διαθέσεως τοῦ ἐσόδου ἐκ τούτων ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ (1).

Ἐν ἀποτέλεσμα τῶν ἀγῶνων τούτων ὑπῆρξεν ὁ περιορισμὸς διὰ καταστατικῶν διατάξεων τῆς ἐξουσίας τῶν μοναρχῶν καὶ γενικώτερον τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἐπὶ δημοσιονομικῶν θεμάτων, τοῦ προϋπολογισμοῦ, τῆς ἐπιβολῆς τῶν φόρων καὶ τῆς διαθέσεως τοῦ ἐσόδου ἐκ τῶν φόρων. Εἰς τὴν Magna Charta Libertatum τῆς 15 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1215 ἐνσωματώνεται ἀρχικῶς ἐπισημῶς ἡ διάταξις *No taxes shall be imposed on the country except by the council of the*

1. Βλέπε σχετικῶς μὲ τὴν γένεσιν τοῦ δικαίου τοῦ προϋπολογισμοῦ, Ἄ. Διομήδους, Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους, Ἀθῆναι 1905, σελ. 38 καὶ ἐπ., R. Stourm, Le Budget de l'Etat, Paris 1900 σελ. 10 καὶ ἐπ., Π. Β. Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς, Ἀθῆναι 1947 τ. Β' σελ. 276 καὶ ἐπ.

land, ἤτοι φόροι δὲν θὰ ἐπιβληθοῦν ἐπὶ τῆς χώρας παρὰ μόνον ὑπὸ τοῦ Τοπικοῦ Συμβουλίου.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προΐόντος τοῦ χρόνου ἀνεγράφησαν εἰς πλεῖστα Συντάγματα τῶν κρατῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης αἱ διατάξεις, αἵτινες ἐπιτάσσουν τὴν ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῶν φόρων διὰ νόμου. Εἰς τὸ Βελγικὸν Σύνταγμα τῆς 7 Φεβρουαρίου 1831 διαμορφώνονται σαφέστερον αἱ ἐν λόγω ἀρχαί. Διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῶν διατάξεων τούτων εἰς τὰ Συντάγματα τῶν κρατῶν ἐπεδιώκετο οὐχὶ ἀπλῶς μόνον ὁ περιορισμὸς τῆς ἐξουσίας τοῦ μονάρχου καὶ ἐν γένει τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον ἡ παροχὴ ἐξουσίας εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Κοινοβουλίου. Καὶ γενικῶς εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα διαμορφοῦται ἡ ἀρχή, καθ' ἣν ἡ δημοσιονομικὴ ἐξουσία ἀνήκει κανονικῶς εἰς τὸ Κοινοβούλιον, συμφώνως πρὸς τὴν ἄποψιν, ὅτι ἡ κυβέρνησις καταρτίζει καὶ τὸ Κοινοβούλιον ἀποφασίζει. Ἄλλ' ἤδη καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν καὶ κατὰ τὴν πρακτικὴν ἡ γενικὴ αὕτη ἀρχὴ ὑφίσταται ἀντίθετον διαμόρφωσιν, συνισταμένην εἰς τὴν ἐξασθένεισιν τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας καὶ ἐλέγχου τοῦ Κοινοβουλίου.

β) Οἱ λόγοι τῆς ἐξασθενίσεως τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τῆς Βουλῆς.—Βεβαίως ἀκόμη καὶ σήμερον, διατηροῦν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον τὴν ἀξίαν αὐτῶν οἱ λόγοι τῆς ἀναγραφῆς τοιούτων διατάξεων εἰς τὰ Συντάγματα τῶν κρατῶν πρὸς διασφάλισιν τῶν πολιτικῶν κατακτήσεων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ ἔναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ἰδίως τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ὁμῶς περίοδον τόσον εἰς τὴν νομοθεσίαν τῶν κρατῶν, ὅσον καὶ εἰς τὰ Συντάγματα πολλῶν κρατῶν, διαγράφεται διάφορος κατεύθυνσις, ἣτις συνίσταται εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας διὰ τῆς ἐξασθενίσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κοινοβουλίου. Τὴν ἐξήγησιν τῆς πολιτικῆς ταύτης εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναζητήσωμεν κυρίως εἰς τοὺς κάτωθι λόγους.

Πράγματι, πρῶτον, κατὰ τὴν σύγχρονον περίοδον ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀπορρέει ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ πρὸς αὐτὴν δυσπιστία τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη οὔτε οἷαν βᾶσιν εἶχε κατὰ τὸ παρελθὸν ἡ δυσπιστία τούτων πρὸς τὴν μοναρχίαν, ἀλλ' οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη τὴν σημασίαν, ἡ ὁποία ἐχαρακτήριζε τοὺς ἀγῶνας τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ Δυτικὰ Κράτη τῆς Εὐρώπης

ἐναντίον τῶν μοναρχῶν, οἵτινες ἀυθαίρετως ἐπέδιωκον τὴν ἐπιβολὴν φόρων καὶ τὴν διάθεσιν τῶν ἐσόδων τούτων.

Ἐξ ἄλλου, δ ε υ τ ε ρ ο ν, δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι ἤδη τὰ μέλη τοῦ Κοινοβουλίου ἀντλοῦν τὴν δύναμιν αὐτῶν κατὰ κανόνα ἐκ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως τοῦ πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, ὁσάκις καλεῖται διὰ τῆς ψήφου τοῦ λαοῦ διὰ τὴν διαχείρισιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Εἰς τὰ προσόντα τούτου ἀποβλέπει κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ λαός, ὅταν ψηφίζῃ τοὺς βουλευτὰς αὐτοῦ. Κατὰ συνέπειαν κατὰ τὴν σύγχρονον περίοδον ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἔχουσα τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ δὲν δικαιολογεῖται νὰ ἔχῃ μειωμένην δημοσιονομικὴν δύναμιν. Οὐδὲ ἀκόμη δικαιολογεῖται ἡ ἴδια ὡς κατὰ παρελθόν δυσπιστία πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, διότι δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ παρίδωμεν, ὅτι αὕτη ἤδη ὑπόκειται εἰς περιορισμούς, οἵτινες εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς αὐτῶν προσδιορίζονται ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Συντάγματα τῶν κρατῶν.

Ἐπίσης, τ ρ ί τ ο ν, δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι κατὰ τὴν σύγχρονον περίοδον, ὅτε ἔχει ἀύξηθῆ ἡ δημοσιονομικὴ ἀρμοδιότης τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, αὕτη δὲν εἶναι ἀσύδοτος. Ἀντιθέτως διὰ νόμων, οἵτινες προέρχονται ἐκ τοῦ Κοινοβουλίου, ἔχουν ὀργανωθῆ ὑπηρεσίαι, τῶν ὁποίων ἡ ἀποστολὴ εἶναι ὁ λεπτομερὴς ἔλεγχος τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους, ὡς διενεργεῖται αὕτη ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι εὐχερὴς ἡ ἀυθαίρεσις εἰς τὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν τοῦ κράτους διὰ τῆς ἀναθέσεως αὐτῆς εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ ἐνισχύσεως τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος αὐτῆς. Ἄλλωστε ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία δεσμεύεται εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν ἀκόμη καὶ ἐκ συνταγματικῶν διατάξεων, καθ' ὅσον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διοικήσῃ κατὰ βούλησιν τὰ Δημόσια Οἰκονομικά, ἀλλ' ἐκτελεῖ τὸν προϋπολογισμόν, ὡς ἐψηφίσθη κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου.

Ἐξ ἄλλου, τ έ τ α ρ τ ο ν, δὲν πρέπει ἐπὶ πλέον νὰ λησμονῆται, ὅτι αἰ ὡς ἄνω ὑπηρεσίαι, αἵτινες ἀσκοῦν τὸν ἔλεγχον τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους, συγκροτοῦνται ἐξ ὑπαλλήλων, οἵτινες προέρχονται κατὰ κανόνα ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων.

Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, οἵτινες ἐνασκοῦν τὸν διοικητικὸν ἔλεγχον ὡς καὶ τὸν δικαστικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἔχουν ἀκόμη ὅλας τὰς ἐγγυήσεις τῆς μονιμότητος ἢ τῆς ἰσοβιότητος ἐκ τοῦ Συντάγματος, αἵτινες εἶναι ἱκαναὶ νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς αὐτοὺς τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας καὶ ἀνεξαρτησίας διὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθκόντων αὐτῶν ὡς ἐλεγκτῶν τοῦ δημοσίου χρήματος.

Γενικῶς λοιπὸν εἰς τοὺς προειρημένους λόγους πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ἀναγραφὴν κατὰ τὴν σύγχρονον περίοδον διατάξεων εἰς τὰ Συντάγματα τῶν κρατῶν διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ ἐνίσχυσις τῆς δημοσιονομικῆς πρωτοβουλίας τῆς Κυβερνήσεως διὰ τῆς μείωσεως τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος τῆς Βουλῆς.

Τέλος, π έ μ π τ ο ν, δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ λησμονῆται, ὅτι τὰ προβλήματα τῆς δημοσιονομικῆς διοικήσεως τῶν κρατῶν κατὰ τὴν σύγχρονον περίοδον εἶναι πολύπλοκα καὶ πολυσύνθετα. Ὡς ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἀπαιτοῦν εἰδίκευσιν μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι ἐφωδιασμένοι ὑπηρεσίαι, αἵτινες ἔχουν μονιμότητα καὶ ἐμφανίζουσι συνέχειαν καὶ παράδοσιν. Αἱ ὑπηρεσίαι αὗται ἐπεξεργάζονται τὰ δημοσιονομικὰ προβλήματα καὶ γενικώτερον τὰ οἰκονομικὰ προγράμματα εἰς τρόπον, ὥστε ἐπιφυλάσσεται ἤδη εἰς τὴν Βουλὴν ὁ γενικώτερος ἔλεγχος, ὅστις προάγεται καὶ διὰ τῆς δημοσιότητος, τὴν ὁποίαν προσλαμβάνουσι αἱ συζητήσεις εἰς τὴν Βουλὴν.

Ἄλλ' ἐπὶ πλέον, ἔ κ τ ο ν, θὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου οὐχὶ μόνον εἰς τὴν λαϊκὴν προέλευσιν τῶν μελῶν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καθὼς καὶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν πολλαπλῶν ἐλέγχων ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀλλ' ἀκόμη πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου εἰς τὴν βαρυσήμαντον ἀξίαν τῶν δημοσιονομικῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος διὰ τὴν εὐρυθμον διοίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν, ὁ τομεὺς τῶν ὁποίων διευρύνεται ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ δημοσιονομικὸς ρόλος τῆς Κυβερνήσεως προσλαμβάνει πρωτεύουσαν δρᾶσιν καὶ εἰς βαθμὸν ὑπέρμετρον ἐπηρεάζει ἐξ ὀλοκλήρου τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ κράτους καὶ τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ.

Εἰς κράτη μάλιστα, ὡς ἡ Ἑλλάς, ἅτινα ἔχουσι σχεδὸν πάντοτε δυσχερῆ Δημόσια Οἰκονομικά, αἱ διατάξεις αὗται τοῦ Συντάγματος προσλαμβάνουσι μεγαλύτεραν σημασίαν καὶ ἔκτασιν. Διὰ τοῦτο παρατηρεῖται, ὅτι παρ' ἡμῖν διὰ πλείστων διατάξεων τοῦ Συντάγματος ρυθμίζεται ἡ δημοσιονομικὴ ἐξουσία τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐνισχύεται ἡ δημοσιονομικὴ ἀρμοδιότης ἰδιαιτέρως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς ἔχοντος τὴν εὐθύνην τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην ἀνάπτυξιν θὰ ἐρευνήσωμεν διὰ γενικῶν ἀπόψεων πῶς διαμορφοῦται εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Συντάγματα ἡ ἀρμοδιότης τοῦ Κοινοβουλίου ἔναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Πράγματι ἂν ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ πρῶτα Συντάγματα τῆς Ἑλλάδος, θὰ διαπιστώσωμεν τὴν ἀναγραφὴν εἰς αὐτὰ δημοσιονομικῶν

διατάξεων, τὰς ὁποίας χαρακτηρίζει ἡ ἀρχὴ τῆς παροχῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας εἰς τὸ Κοινοβούλιον καὶ τῆς ἐνισχύσεως αὐτῆς. Πλὴν ὅμως εἰς τὰ μεταγενέστερα καὶ ἰδίως τὰ τελευταῖα Συντάγματα τῆς Ἑλλάδος ἀναγράφονται νέαι διατάξεις, αἵτινες ἐπιδιώκουν διὰ τούτων τὴν ἐνίσχυσιν τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας καὶ πρωτοβουλίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Κατὰ συνέπειαν αἱ διατάξεις αὗται διασφαλίζουν τὴν ἀρχὴν οὐχὶ τῆς ἐνισχύσεως τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Κοινοβουλίου, ἀλλὰ ἐνισχύουν τὴν δημοσιονομικὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Οὕτω διαπιστοῦμεν, ὅτι εἰς τὸν δημοσιονομικὸν τομέα, ὅπου ἐγεννήθη καὶ διεμορφώθη ἡ ἐξουσία τοῦ Κοινοβουλίου, ἤδη κυρίως εἰς αὐτὸν διαγράφεται καὶ ἡ ἐξασθένισις αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο ἅς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ ἐπιχειρήσωμεν σύντομον ἀναδρομὴν εἰς τὰ κατὰ καιροὺς ἰσχύσαντα Ἑλληνικὰ Συντάγματα.

II. Ἡ δημοσιονομικὴ ἀρμοδιότης τοῦ Κοινοβουλίου κατὰ τὰ Ἑλληνικὰ Συντάγματα.

α') *Τὰ Συντάγματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.*— Καὶ πρῶτον εἰς τὰ Συντάγματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 μεταφυτεύονται αἱ ἀρχαὶ τῆς κατ' ἔτος ψηφίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους καὶ τῆς ψηφίσεως τῶν φόρων, ὡς εἶχον αἱ ἀρχαὶ αὗται διαμορφωθῆ εἰς τὰ Συντάγματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τὴν νομοθεσίαν, ἣτις ἴσχυσε ἰδίως ἀμέσως μετ' αὐτήν. Ἐπίσης μεταφυτεύεται εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Συντάγματα ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ προϋπολογισμοῦ ὡς καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου.

Πράγματι περιελήφθη εἰς τὸ πρῶτον Προσωρινὸν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον ἐθεσπίσθη ὑπὸ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1822 ἡ μὲν διάταξις κατὰ τὴν ὁποίαν «τὸ Βουλευτικὸν ἐπεξεργαζόμενον ἐγκρίνει εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστου ἔτους τὸν ὑποθετικὸν λογαριασμὸν τῶν προσόδων καὶ ἐξόδων—δηλαδὴ τὸν προϋπολογισμὸν,—ὁ ὁποῖος καθυποβάλλεται ὑπὸ τὴν ἐπίκρισιν τοῦ ἀπὸ τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα. . .».

Τὴν διάταξιν τῆς παραγράφου μὲν τοῦ Συντάγματος τῆς Ἐπιδαύρου ἐπίσης ἐπανάλαβεν ἡ Β' ἐν Ἀστρεὶ Ἐθνικῆ Συνέλευσις τοῦ ἔτους 1823.

Ὁμοίως τὸν Μάϊον 1827 ἡ Γ' Ἑλληνικὴ Συνέλευσις ψηφίζουσα

τὸ Πολιτικὸν Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἄρθρον 76 αὐτοῦ περιλαμβάνει, ὅτι «εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς συνόδου, ἀφοῦ συζητήσῃ ἡ Βουλὴ τὸν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως παρουσιαζόμενον ὑποθετικὸν λογαριασμὸν τῶν δημοσίων ἐξόδων—δηλαδὴ τὸν προϋπολογισμὸν,—χορηγεῖ εἰς αὐτὴν τοὺς εἰς ἀπαίτησιν τῶν ἀναγκαίους πόρους».

Ὡς εἶναι προφανές, αἱ διατάξεις τῶν Συνταγμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐνσωματώνουν ἀρχὰς, αἵτινες δὲν περιορίζουν τὴν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ ἔναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἀντιθέτως διὰ τῶν προμνησθεισῶν διατάξεων ἀναγνωρίζεται ἐξουσία εἰς αὐτούς.

β') *Τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1844.*— Αἱ προμνησθεῖσαι δημοσιονομικαὶ ἀρχαὶ περὶ τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ἀναγράφονται ἐπίσης καὶ εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1844, ὅπερ ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Α' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐν Ἀθήναις τὴν 18 Μαρτίου 1844⁽¹⁾ καὶ εἰς τὰ μεταγενέστερα Συντάγματα, ἦτοι τὸ τοῦ 1864, τὸ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθὲν Σύνταγμα ὡς καὶ τὸ Δημοκρατικὸν Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1927 καὶ ἀκόμη εἰς τὸ σχέδιον Συντάγματος, ὅπερ ἐξεπονήθη ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τότε βουλευτοῦ Δ. Χατζίσκου Ἐπιτροπῆς τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος, ὡς καὶ εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Συντάγματος, ὅπερ συνέταξε μεταγενεστέρως ἡ ὑπὸ τὸν τότε βουλευτὴν Γ. Μπακόπουλον Ἐπιτροπὴ τῆς ἰδίας Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων⁽²⁾.

Μᾶλλον συγκεκριμένως τὸ ἄρθρον 53 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1844 ἀνέγραφε, ὅτι «κατ' ἔτος ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία ψηφίζουν τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἀποφασίζουν ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ», υἱοθετοῦν διὰ τῆς διατάξεως ταύτης τὴν ἀρχὴν τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ διάταξις αὕτη, ὡς

1. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῆς ἰδίας ἡμερομηνίας.

2. Ὅμοίως τοιαῦται διατάξεις παρεμφερεῖς πρὸς τὰς τοῦ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος περιλαμβάνονται καὶ εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Δ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ψηφισθὲν Σύνταγμα τὴν 1 Ἰουλίου 1925 ὡς καὶ εἰς τὸ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀειμνήστου Ἀλ. Παπαναστασίου ἐκπονηθὲν Σύνταγμα ὑπὸ τῆς 30μελοῦς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις συνεστήθη δυνάμει τοῦ ψηφίσματος τῆς 30 Ἰουνίου 1925 τῆς Δ' ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, δημοσιευθὲν δὲ τὴν 29 Σεπτεμβρίου 1925. Τὸ Σύνταγμα τοῦτο ἀνεδημοσιεύθη τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1926 βλ. Ἀ. Σ β ὡ λ ο υ, Συνταγματικὸν Δίκαιον, τ. Α' σελ. 74 καὶ ἐπ.

ἀναπτύσσομεν ἀλλαχοῦ, θεσπίζει κανόνες δικαίου, ὑποχρεοῦντας τὴν Βουλὴν νὰ ψηφίζῃ κατ' ἔτος τὸν προϋπολογισμόν (1) καὶ δὲν δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ, ὅτι ἀποτελεῖ ἀπλῶς πολιτικὴν ὑπόδειξιν.

Ἐν συνεχείᾳ τὸ προμνησθὲν ἄρθρον 53 περιλαμβάνει, ὅτι «ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ κράτους πρέπει νὰ σημειοῦνται εἰς τὸν προϋπολογισμόν καὶ ἀπολογισμόν». Διὰ τῶν τελευταίων τούτων διατάξεων προσδιορίζεται εἰς τὸ Σύνταγμα ἡ ἀρχὴ τῆς καθολικότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὡς καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ, αἵτινες δὲν περιορίζουν καὶ αὗται τὴν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν τοῦ Κοινοβουλίου. Ἀντιθέτως ἐπαυξάνουν αὐτήν, διότι ὑποδεικνύουν τὴν ἀναγραφὴν ὅλων τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους εἰς τὸν προϋπολογισμόν, ὅστις οὕτω ψηφιζόμενος ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ὑποβάλλει ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Κοινοβουλίου ὁλόκληρον τὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Πρέπει ὁμως νὰ προστεθῇ, ὅτι ἡ διάταξις αὕτη τοῦ Συντάγματος θεσπίζει ἀπλῶς πολιτικὴν ὑπόδειξιν, δυναμένην νὰ ἐλεγχθῇ, ἐφ' ὅσον διὰ νόμου εἰσάγονται παρεκκλίσεις, ἀνατρέπουσαι εἰς τὴν πρᾶξιν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς (2).

Τὸ προμνησθὲν Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1844 εἰς τὸ ἄρθρον 54 περιλαμβάνει ὁμοίως τὴν ἀκόλουθον διάταξιν «οὐδεμία σύνταξις, ἢ ἀμοιβὴ δίδεται ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἄνευ νόμου». Προφανῆς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς διατάξεως ταύτης, ὅστις ἀποβλέπει εἰς τὸν πληρέστερον καὶ ἀκόμη διὰ τῆς Βουλῆς ἔλεγχον τῶν διατάξεων περὶ διαθέσεως τοῦ δημοσίου χρήματος.

Αἱ προμνησθεῖσαι διατάξεις, αἵτινες προφανῶς ἐνισχύουν τὴν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν τῆς Βουλῆς, συμπληρούμεναι καὶ βελτιούμεναι, ἀναγράφονται εἰς τὰ μεταγενέστερα Συντάγματα ἢ σχέδια Συνταγμάτων (3).

1. Πρβλ, Π. Β. Δερτιλῆ, *op. cit.* τ. Β' σελ. 380, Ν. Ν. Σαριπόλου, *Συνταγματικὸν Δίκαιον* τ. Β' Ἀθῆναι 1923 σελ. 394, ὅπου ὁ Σαρίπολος ρητῶς δέχεται, ὅτι ἡ Βουλὴ ἀρνούμενη τὴν ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐν γένει παραβιάζει καθῆκον, ἐπιβαλλόμενον αὐτῇ ἐπιτακτικῶς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος.

2. Πρβλ. Π. Β. Δερτιλῆ, Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως εἰς Ἐπετηρίδα Ἑταιρείας Διοικητικῶν Μελετῶν, Ἀθῆναι 1936 σελ. 84 καὶ ἐπ. (τόμοι 2ος καὶ 3ος),

3. Εἰς τὴν παρούσαν μελέτην δὲν ἀσχολούμεθα περὶ τῶν σχέσεων τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας ἐν σχέσει μὲ τὴν ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τὰ δικαιώματα προτεραιότητος τῆς Βουλῆς διὰ τὴν ψήφισιν νόμων δημοσιονομικῶν. Περὶ τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ Δημοκρατικοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 ἀσχολούμεθα εἰς τὸ σύγγραμμα ἡμῶν ὑπὸ τὸν τίτλον Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς τ. Β' σελ. 360 καὶ ἐπ. Περιοριζόμεθα ἀπλῶς

Ἐπίσης διατάξεις σχετικὰς μὲ τὴν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν τῆς Βουλῆς ἀνευρίσκομεν καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 52 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844, ἔνθα ὀρίζεται τὸ πρῶτον, ὅτι «οὐδεὶς φόρος ἐπιβάλλεται οὐδὲ εἰσπράττεται, ἂν προηγουμένως δὲν ψηφισθῆ παρα τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας καὶ κυρωθῆ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως».

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον περιλαμβάνεται τὸ πρῶτον εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦτο ἡ δημοσιονομικὴ ἀρχὴ τῆς βεβαιότητος εἰςτὸν φόρον, τὴν ὁποίαν ἐκ τῶν πρώτων ἐδίδαξεν ὁ A. Smith.

γ') *Τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1864.*— Τὸ Σύνταγμα τοῦτο, ὅπερ ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Β' ἐν Ἀθήναις Συνελεύσεως τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1864, (1) εἰς τὸ ἄρθρον 60 αὐτοῦ περιέλαβεν τὴν μνημονευθεῖσαν ἀρχὴν τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τῆς ἀκολουθοῦ διατάξεως : «κατ' ἔτος ἡ Βουλὴ ψηφίζει τὸν προσδιορισμὸν τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, τὴν στρατολογίαν καὶ τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἀποφασίζει ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ». Οὕτω τὸ ἐν λόγῳ Σύνταγμα καταργῆσαν τὴν Γερουσίαν, ἐπαφίει τὴν ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ μόνον εἰς τὴν Βουλὴν.

Εἰς τὸ προμνησθὲν ἄρθρον 60 τοῦ ἐν λόγῳ Συντάγματος διὰ πρώτην φορὰν ἀναγράφεται διάταξις, καθ' ἣν ὀρίζεται, ὅτι «ἡ ἐξέτασις τοῦ προϋπολογισμοῦ γίνεται ὑπὸ εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς». Ὅρίζεται ἐπίσης εἰς τὸ ἴδιον ἄρθρον, ὅτι «ὁ προϋπολογισμὸς εἰσάγεται εἰς τὴν Βουλὴν ἐντὸς τῶν δύο πρώτων μηνῶν ἐκάστης συνόδου καὶ ψηφίζεται ἅπαξ».

Ἐξ ἄλλου εἰς τὸ προμνησθὲν ἄρθρον 60 τοῦ ἐν λόγῳ Συντάγματος ἐπαναλαμβάνεται ἡ διάταξις, ἣτις ἐνσωματώνει τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνότητος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς καθολικότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὡς ἡ διάταξις αὕτη ἔχει εἰς τὸ προμνησθὲν ἄρθρον 53 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1844. Ὅμοίως ἐπαναλαμβάνεται ἐν ἄρθρῳ 59 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1864 ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 52 τοῦ Συντάγ-

νά σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἡ Γερουσία ἔχει ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ γνωμοδοτικὴν ἀποστολήν. Εἰς τὰ προμνησθέντα ὅμως σχέδια Συντάγματος αἱ ἐν λόγῳ ἀρχαὶ διασφαλίζονται πληρέστερον διὰ τῆς προσθήκης ἐπὶ πλέον εἰς δικωτέρων διατάξεων, ὡς ἀναπτύσσομεν κατωτέρω, χωρὶς ὅμως πλήρως αἱ προσθηκαὶ αὗται νὰ διατηροῦνται εἰς τὸ τελικὸν σχέδιον Συντάγματος, ὅπερ συνέταξε ἡ ὑπὸ τὸν βουλευτὴν Γ. Μπακόπουλον Ἐπιτροπὴ τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων. Αἱ διατάξεις ὅμως τῶν ἐν λόγῳ σχεδίων κυρίως ἀποβλέπουσιν ἀκόμη καὶ εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἐνίσχυσιν τῆς ἐξουσίας τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς ἀναπτύσσεται ἀλλαχοῦ.

1. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 48 τῆς 17 Νοεμβρίου 1864 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

ματος τοῦ ἔτους 1844, ἥτις ὡς γράφομεν ἀνωτέρω υἱοθετεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς βεβαιότητος εἰς τὸν φόρον.

δ') *Τὸ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθὲν Σύνταγμα καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1927.*—Καὶ πρῶτον εἰς τὸ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθὲν Σύνταγμα τοῦ 1864, ὅπερ ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Β' ἐν Ἀθήναις Διπλῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τὴν 23 Μαΐου 1911 ⁽¹⁾, λεπτομερέστεραι καὶ ὑπερισσότερον βελτιωμέναι εἶναι αἱ διατάξεις περὶ ψηφίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὀριζομένου διὰ τοῦ ἄρθρου 60 τούτου, ὅτι «ὁ προϋπολογισμὸς ψηφίζεται ἅπαξ κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα εἰς τμήματα ἐν τῷ Κανονισμῷ τῆς Βουλῆς ὀριστέα καὶ εἰς τέσσαρας διαφόρους ἡμέρας, καθ' ὕπουργεῖον δὲ δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως» ⁽²⁾. Ὀρίζεται ἐπίσης ὅτι ἡ Βουλὴ ψηφίζει τὸν ἀπολογισμὸν, αἱ δὲ διατάξεις αὗται τοῦ ἄρθρου 60 τοῦ ἐν λόγῳ Συντάγματος ἐλάχιστα τροποποιούμεναι ἀναγράφονται εἰς τὸ ἄρθρον 52 τοῦ Δημοκρατικοῦ Συντάγματος τῆς 3 Ἰουνίου 1927. ⁽³⁾ Διὰ τῶν διατάξεων τούτων προσδιορίζεται πληρέστερον ἡ ἀρχὴ τῆς εἰδικότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἥτις διὰ διατάξεως ἐχούσης δύναμιν ἐπιταγῆς ὑπαγορεύει τὴν κατὰ ὁμοειδεῖς κατηγορίας, ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ψήφισιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους. Κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος περιορίζει οὐχὶ τὴν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν τοῦ Κοινοβουλίου, ἀλλὰ τὴν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν τῆς Κυβερνήσεως, διότι αὕτη διὰ τῆς κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα ψηφίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὡς ἐπιτάσσει τὸ Σύνταγμα, δεσμεύεται εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν προϋπολογισμὸν κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα, ὡς ἐψηφίσθη ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου.

1. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 127 τῆς 1 Ἰουνίου 1911 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Ὡς γνωστὸν ἐτέθη ἐκ νέου ἐν ἰσχύϊ τὸ ἐν λόγῳ Σύνταγμα διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1935. Ὅσον ἀφορᾷ ἕμως τὰς δημοσιονομικὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος τούτου πρέπει νὰ διασαφηνίσωμεν, ὅτι συμπληροῦνται διὰ τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927, ὡς ὀρίζει ἡ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1935 Ζ' Συντακτικὴ Πράξις (ἄρθρον 1). Δι' ὃ καὶ κρίνομεν σκόπιμον ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον νὰ ἐξετάσωμεν τὰς διατάξεις τῶν δύο τούτων Συνταγμάτων.

2. Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ μέχρι τοῦ ἔτους 1911 ἐπεδιώκετο ἐπιτροχάδην. Βλέπε σχετικὴν ἀγόρευσιν τῶν τότε Βουλευτῶν Ἀ. Διομήδους, Φ. Νέγρη, καὶ ἰδίως τοῦ Προέδρου τῆς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς Στ. Δραγοῦμη εἰς Πρακτικὰ Β' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τ. Α' σελ. 906 καὶ ἐπ. Βλέπε ὁμοίως Π. Β. Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς, Ἀθῆναι 1947 τ. Β' σελ. 364 καὶ ἐπ.

3. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 107 τῆς 3 Ἰουνίου 1927 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐξ ἄλλου, δεύτερον, τὸ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθὲν Σύνταγμα καὶ τὸ Δημοκρατικὸν Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1927 περιλαμβάνουν καὶ ἄλλας δημοσιονομικὰς διατάξεις, αἵτινες ἐπίσης κατὰ πολὺ συμπληρώνουν διατάξεις, αἱ ὁποῖαι περιελήφθησαν εἰς τὰ Συντάγματα τῶν ἐτῶν 1844 καὶ 1864. Τοιαῦται εἶναι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 59 καὶ ἡ τοῦ ἄρθρου 61 τοῦ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος καὶ αἱ παρεμφερεῖς διατάξεις τῶν ἄρθρων 51 καὶ 53 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927. Καὶ τὸ μὲν ἄρθρον 59 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1911/1864 καὶ τὸ ἄρθρον 51 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 ἀναγράφουν τὴν προμνησθεῖσαν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 52 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1844, καθ' ἣν «οὐδεὶς φόρος ἐπιβάλλεται οὐδὲ εἰσπράττεται ἄνευ νόμου». Προστίθεται ὁμως καὶ ὡς δευτέρα παράγραφος διάταξις, ἣτις καθιερώνει μοναδικὴν ἐξάφρεσιν προκειμένου περὶ ἐπιβολῆς ἢ αὐξήσεως εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ, διότι προστίθεται ἐπὶ λέξει ἡ κάτωθι διάταξις κατὰ τὴν ὁποῖαν «ἐξαιρετικῶς ἐπὶ ἐπιβολῆς ἢ αὐξήσεως εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ, ἢ εἰσπραξίς αὐτοῦ ἐπιτρέπεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς εἰς τὴν Βουλὴν καταθέσεως τῆς περὶ αὐτοῦ προτάσεως νόμου ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου τὸ βραδύτερον ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς βουλευτικῆς συνόδου».

Τὸ ἄρθρον ἐπίσης 61 τοῦ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος καὶ τὸ ἄρθρον 53 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927 ἀναγράφουν, ὅτι «μισθός, σύνταξις, χορηγία ἢ ἀμοιβὴ οὔτε ἐγγράφεται εἰς τὸν προϋπολογισμόν, οὔτε παρέχεται ἄνευ ὀργανικοῦ ἢ ἄλλου εἰδικοῦ νόμου», συμπληρώνοντα ὁμοίως τὸ ἄρθρον 54 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1844, ὅπου ἀναγράφεται ἐπὶ λέξει «οὐδεμίαν σύνταξιν ἢ ἀμοιβὴν δίδεται ἀπὸ τῶν Δημόσιον Ταμείων ἄνευ νόμου». Ὡς γνωστὸν ἡ ἐγγραφὴ πιστώσεως εἰς τὸν προϋπολογισμόν πρὸς πληρωμὴν δημοσίας δαπάνης δὲν εἶναι ἔγκυρος, ἂν δὲν ἔχη ψηφισθῆ νόμος κατὰ τὴν συνήθη διαδικασίαν ἐπὶ τοῦ ὁποῖου νὰ βασίζεται ἡ δημοσία δαπάνη, τὴν ὁποῖαν ἀφορᾷ ἡ ἐγγραφείσα εἰς τὸν προϋπολογισμόν πίστωσις (1).

1. Πλὴν ὁμως κατὰ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ Ν. Δ)τος τῆς 3)31 Ἰουλίου)8 Αὐγούστου 1926 καὶ τὸ ἄρθρον 4 τοῦ νόμου 1937 δύναται νὰ ἐνταλθῇ δαπάνη μὴ νομοθετημένη, ἐφ' ὅσον ζητήσῃ τοῦτο ὑπ' εὐθύνην του ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργός, ὅτε τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον κοινοποιεῖ τὰ οὕτω ἐκδιδόμενα χρηματικὰ ἐντάλματα εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ εἰς τὴν Βουλὴν. Ἡ Βουλὴ δύναται νὰ ἐγκρίνη ἢ νὰ ἀπορρίψῃ τὴν τοιαύτην δαπάνην. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον καταλογίζει τὸν εἰρημένον Ὑπουργόν. Πλὴν ὁμως τὴν ὑπ' εὐθύνην του θεώρησιν χρηματικοῦ ἐντάλματος δύναται νὰ ζητήσῃ ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργός μόνον, ἐὰν πρόκειται περὶ τῶν διατάξεων τοῦ νόμου περὶ δημοσίου λογιστικοῦ ἢ ἄλλου νόμου, οὐχὶ δὲ καὶ

Κατωτέρω ἀσχολούμεθα μὲ τὰς δημοσιονομικὰς διατάξεις τῶν Ἑλληνικῶν Συνταγμάτων, αἵτινες ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τῆς Κυβερνήσεως.

III. Ἡ ἐνίσχυσις τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας κατὰ τὰ Ἑλληνικὰ Συντάγματα.

α') *Ἡ δημοσιονομικὴ πρωτοβουλία τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας κατὰ τὰ Ἑλληνικὰ Συντάγματα.*—Προφανῶς διὰ τῶν εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον μνημονευθεισῶν διατάξεων τῶν Ἑλληνικῶν Συνταγμάτων δὲν περιορίζεται ἡ δημοσιονομικὴ ἀρμοδιότης τοῦ Κοινοβουλίου, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐνισχύεται. Τὸν πρῶτον περιορισμὸν τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τοῦ Κοινοβουλίου ἀνευρίσκομεν εἰς τὸ ἄρθρον 17 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1844, ὅπου ὀρίζεται, ὅτι «οὐδεμία πρότασις νόμου, ἀφορῶσα αὐξήσει τῶν ἐξόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ μισθοδοσίαν ἢ σύνταξιν ἢ ἐν γένει δι' ὄφελος προσώπου πηγάζει ἐκ τῆς Βουλῆς ἢ τῆς Γερουσίας» (1). Παρεμφερῆς εἶναι ὁμοίως ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 24 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1864.

Ἡ διάταξις αὕτη βελτιωμένη περιλαμβάνεται καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 24 τοῦ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος, ὡς καὶ εἰς τὴν παράγρ 2 τοῦ ἄρθρου 29 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 (2).

Κυρίως ὁμοίως εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1927 περιλαμβάνονται

ὅταν πρόκειται περὶ διατάξεως τοῦ Συντάγματος, ἀπαιτοῦντος, ὡς τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον 53 αὐτοῦ, νόμον διὰ τὴν πληρωμὴν μισθοῦ, συντάξεως, χορηγίας. Βλέπε καὶ ὑπ' ἀριθ. 2096)1933 πρᾶξιν Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

1. Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις τοῦ Συντάγματος δὲν ἔτυχον μακρᾶς ἐπεξεργασίας κατὰ τὰς συζητήσεις ἐπ' αὐτῶν εἰς τὴν Βουλὴν. Ἡ ἐν λόγῳ διάταξις, ἣτις τόσον εἶναι ὀξυλόγος, δὲν ἐπέσυρε μακρὰν συζήτησιν οὐδὲ κατὰ τὰς τροποποιήσεις αὐτῆς εἰς τὰ μεταγενέστερα Συντάγματα. Ὅτε ἐψηφίσθη τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον, ἀπλῶς ὁ εἰσηγητὴς παρέτηρησε, ὅτι «εἶναι εὐκόλον ὁ Βουλευτὴς ἢ ὁ Γερουσιαστὴς νὰ παρουσιάσῃ προτάσεις πρὸς βλάβην τοῦ Δημοσίου, χαριζόμενος ἢ ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὰ ἀφορῶντα αὐτὰς πρόσωπα». Βλέπε Πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως τῆς Γ' Σεπτεμβρίου 1843 σελ. 290. Πρόδηλον ὁμοίως εἶναι, ὅτι βουλευτὴς δύναται νὰ ἐκφράσῃ εὐχὴν ἀπλῶς περὶ αὐξήσεως π.χ. τῶν ἀποδοχῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἢ ἀγορευῶν νὰ διατυπώσῃ τοιαύτην γνώμην, χωρὶς ὁμοίως νὰ ὑποβάλλῃ καὶ σχετικὴν πρότασιν νόμου πρὸς ψήφισιν.

2. Αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 29 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 διετηρήθησαν ἐν ἰσχύϊ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 1 τῆς ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου 1935 Ζ' Συντακτικῆς Πράξεως. Παρεμφερεῖς ὁμοίως, εἶναι αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 28 τοῦ ὑπὸ τῆς Δ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων ψηφισθέντος Συντάγματος τῆς 1 Ἰουλίου 1925.

καὶ ἄλλαι διατάξεις διὰ τῶν ὁποίων ἀφ' ἑνὸς μὲν σκοπεῖται ἡ πληρεστέρα διαφώτισις τῶν μελῶν τοῦ Κοινοβουλίου ἐπὶ τῶν νομοσχεδίων πρὸς ψήφισιν, ἅτινα ἐπισύρουν δαπάνας διὰ τὸν προϋπολογισμόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπιδιώκεται ἡ ἐνίσχυσις τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος καὶ ἡ ἐπαύξησις τῆς πρωτοβουλίας τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ἰδίως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Αἱ διατάξεις αὗται περιλαμβάνονται εἰς τὰ ἄρθρα 29 (παραγρ. 1) καὶ 49 (παραγρ. 2) τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927. Καὶ εἰς μὲν τὸ ἄρθρον 29 (παραγρ. 1) τοῦ ἐν λόγω Συντάγματος ὀρίζεται, ὅτι πᾶσα πρότασις νόμου, ὑποβαλλομένη ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν καὶ συνεπαγομένη δαπάνην ἢ ἐλάττωσιν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ πρέπει νὰ συνοδεύηται ἀπὸ ἔκθεσιν περὶ τοῦ τρόπου τῆς καλύψεώς των, ὑπογραφομένην ἀπὸ τὸν ἀρμόδιον Ὑπουργὸν καὶ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν (1).

Ἐξ ἄλλου εἰς τὸ ἄρθρον 49 (παρ. 2) τοῦ ἰδίου Συντάγματος (2) ὀρίζεται, ὅτι «πρότασις νόμου συνεπαγομένη ἐπιβάρυνσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐφ' ὅσον μὲν ὑποβάλλεται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως δὲν εἰσάγεται εἰς συζήτησιν, ἂν δὲν συνοδεύηται ἀπὸ ἔκθεσιν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου, καθορίζουσιν τὴν συνεπαγομένην δαπάνην, ἐφ' ὅσον δὲ ὑποβάλλεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς, πρὸ πάσης συζητήσεως, διαβιβάζεται εἰς τὸ Γενικὸν Λογιστήριον, ὑποχρεούμενον νὰ ὑποβάλῃ τὴν ἔκθεσιν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν».

Προφανῆς εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ἐκ τῆς ἐν λόγω διατάξεως, δυναμένου τούτου διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ὑπηρεσιῶν νὰ παρακολουθῇ καὶ νὰ ἐλέγχῃ πρὸ τῆς ὑποβολῆς αὐτῶν εἰς τὴν Βουλὴν τὰ καταρτιζόμενα καὶ πρὸς ψήφισιν προοριζόμενα νομοσχέδια. Ἴνα ὁμῶς ἀσκήσῃ τὴν ἐξουσίαν ταύτην ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν δὲν πρέπει μόνον νὰ κατευθύνεται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιτεύξεως τῆς ἰσορροπίας κατὰ τὸ

1. Ἡ ἐν λόγω διάταξις τὸ πρῶτον περιελήφθη εἰς τὸ ἄρθρον 28 τοῦ προμνησθέντος Συντάγματος τοῦ ἔτους 1925, χωρὶς ὁμῶς νὰ ὀρίζηται ποῖος ὑπογράφει τὴν ἔκθεσιν, ὡς ὀρίζεται ἀντιθέτως εἰς τὸ ἐν λόγω ἄρθρον 29.

2. Πρέπει νὰ προστεθῇ, ὅτι τὸ ἄρθρον 49 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 διετηρήθη ἐν ἰσχύϊ ἀντὶ τοῦ ἀρθρου 57 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1911 δυνάμει τοῦ ἀρθρου 1 τῆς προμνησθείσης ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1935 Ζ' Συντακτικῆς Πράξεως. Πρέπει νὰ προστεθῇ ὁμῶς, ὅτι δὲν τηρεῖται τοῦλάχιστον πάντοτε ἡ ἐν λόγω διάταξις τοῦ ἀρθρου 29 τοῦ Συντάγματος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τῆς παραγρ. 2 τοῦ ἰδίου ἀρθρου 49, ὅπου ἀντιθέτως ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν πολλακίς δὲν ἐπιστρέφει τὰ ἀποστελλόμενα σχέδια νόμου εἰς τὸ Γενικὸν Λογιστήριον καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ σταματᾷ πᾶν νομοσχέδιον.

δυνατὸν εἰς τὸν προϋπολογισμόν, ἀλλ' ἀκόμη ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμᾷ τὰς δημιουργικὰς ἐπιδιώξεις τῶν κρινομένων νομοσχεδίων τῶν συναδέλφων τοῦ Ὑπουργῶν. Πρὸς τοῦτο δὲν ἀρμόζει νὰ εἶναι μόνον ἀρνητῆς τῶν προκαλουμένων δαπανῶν διὰ τούτων ἀλλὰ ἐπιβάλλεται νὰ περιβάλληται ὑπὸ προσωπικοῦ ἱκανοῦ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰς παραγωγικὰς ἐπιδιώξεις τῶν ἐκτιμωμένων νομοσχεδίων καὶ δαπανῶν.

Ἡ δημοσιονομικὴ ἐξουσία τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐνισχύεται ἀκόμη διὰ τῆς παραγρ. 2 τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου 49, καθ' ἣν ὀρίζεται, ὅτι «προτάσεις σκοποῦσαι τὴν τροποποίησιν τῶν περὶ συντάξεων νόμων ἢ ἀπονομῆν συντάξεως ὡς καὶ τὴν ἀναγνώρισιν ὑπηρεσίας, ὡς παρεχούσης τοιοῦτον δικαίωμα ὑποβάλλονται μόνον παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Τοιαῦται περὶ συντάξεως προτάσεις πρέπει νὰ εἶναι εἰδικαί, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς ἀναγραφῆς περὶ συντάξεως εἰς νόμους, σκοποῦντας τὴν ρύθμισιν ἄλλων θεμάτων» (1).

β') *Τὸ ψήφισμα τῆς 7 Ἰουνίου 1927 καὶ ἡ ἰδιαιτέρα ἐξουσία τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.*— Ἡ μεγαλυτέρα ὁμως ἐξουσία τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐκδηλοῦται ἔναντι τόσοσιν τῆς Βουλῆς, ὅσον καὶ τῶν συναδέλφων τοῦ Ὑπουργῶν ἤδη οὐχὶ μόνον κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν νομοσχεδίων, ἀτινα σχετίζονται ἰδίως μὲ προσωπικὰς δαπάνας ἢ τροποποιούν διατάξεις περὶ συντάξεων, ὡς μνημονεύεται ἀνωτέρω, ἀλλ' ἐπὶ πλέον κατὰ παρέκκλισιν ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος τῶν Ὑπουργῶν, ἡ ἰδιαιτέρα ἐξουσία τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐκδηλοῦται ἔναντι τῶν συναδέλφων τοῦ Ὑπουργῶν καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς κειμένης νομοθεσίας.

Καὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἀντλεῖ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν δυνάμει τοῦ περιφήμου ψηφίσματος τῆς 7 Ἰουνίου 1927 τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, ἣτις ἐψήφισε τὸ Σύνταγμα τῆς 3 Ἰουνίου 1927. Κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο, ὅπερ ἔχει ἰσχὺν συνταγματικῆς διατάξεως (2), ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν δύναται νὰ ἀναβάλῃ τὴν πραγματοποίησιν δαπάνης, ἀναγεγραμμένης εἰς τὸν προϋπολογισμόν ἐν περιπτώσει δυσχεροῦς καταστάσεως τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Ἀλλαχοῦ ἐπι-

1. Πρέπει νὰ διασαφηνίσωμεν, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἐπιτακτικῆς διατυπώσεως τῆς ἐν λόγῳ διατάξεως, ἡ μὴ τήρησις αὐτῆς ἔχει ὡς κύρωσιν τὴν μὴ ἀναγνώρισιν ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ὡς συνταξίμου πάσης ὑπηρεσίας, ἣτις δὲν πληροῖ τοὺς ὅρους τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου τοῦ Συντάγματος.

2. Πρβλ. σχετικῶς Π. Β. Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς τ. Β', σελ. 438 καὶ ἐπ.

φέρομεν κρίσεις ἐν σχέσει μὲ τὴν σκοπιμότητα τῆς διατάξεως τοῦ ἐν λόγῳ ψηφίσματος (1), ἣτις ἀναγνωρίζει ὄντως ὑπέρμετρον ἐξουσίαν εἰς τὸν Ἐπιτετραχθέντα τῶν Οἰκονομικῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐπιτετεύξεως τῆς ἰσορροπίας εἰς τὸν προϋπολογισμόν. Ὡς εἶναι προφανές, ἡ ἰδιαιτέρα ἐξουσία τοῦ Ἐπιτετραχθέντος τῶν Οἰκονομικῶν ἀποβαίνει καρποφόδος, ὅταν δὲν ἀσκήται κατὰ τρόπον αὐθαίρετον. Ἐπιβάλλεται λοιπὸν τόσον πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ ἐν λόγῳ ψηφίσματος, ὅσον καὶ πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 29 καὶ 49 τοῦ Συντάγματος νὰ περιβάλληται ὑπὸ ὑπηρεσίας ἰκανῆς νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τοὺς ἐπιδιωκομένους σκοποὺς τῶν ἐκτιμωμένων δαπανῶν.

Παρ' ὅλην ὁμως τὴν ἐνίσχυσιν παρ' ἡμῖν τῆς ἐξουσίας τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς δημοσιονομικῆς πρωτοβουλίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν ἀναγνώρισιν εἰς τὸν Ἐπιτετραχθέντα τῶν Οἰκονομικῶν μεγαλυτέρας δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τὰ δικαιώματα τούτου ἀπὸ τινος ἀπόψεως εἰς τινα σημεῖα μειονεκτοῦν συγκρινόμενα πρὸς τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ὡς ἀναφέρομεν κατωτέρω ἀντλεῖ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία καὶ εἰδικώτερον ὁ Ἐπιτετραχθέντος τῶν Οἰκονομικῶν ἰδίως ἐν Ἑλλάδι ἀκόμη ἐξ ἀγράφων συνταγματικῶν νόμων. Πρέπει ὁμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ὑπεστηρίχθησαν γνῶμαι περὶ τῆς μεγαλυτέρας δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰδικώτερον τοῦ Ἐπιτετραχθέντος τῶν Οἰκονομικῶν. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην τείνουσιν πλεῖστα τῶν διατάξεων δημοσιονομικοῦ περιεχομένου, αἵτινες περιελήφθησαν εἰς τὰ προμνησθέντα δύο σχέδια Συντάγματος τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς. Θὰ ἦτο δυνατὸν ἀκόμη νὰ παρατηρήσῃ τις, ὅτι μεταξὺ τῶν νέων διατάξεων τῶν ἐν λόγῳ σχεδίων Συντάγματος καὶ ἰδίως τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τότε βουλευτοῦ Δ. Χατζίσκου ἐκπονηθέντος κυριαρχοῦν σχετικῶς αἱ διατάξεις δημοσιονομικοῦ περιεχομένου.

Καὶ ἤδη ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ σχέδια Συντάγματος, ἅτινα ἐξεπονήθησαν ὑπὸ τῶν δύο ἐπὶ τῆς Ἀναθεωρήσεως Ἐπιτροπῶν τοῦ Συντάγματος περὶ τῶν ὁποίων γράφομεν ἀνωτέρω, θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἀμέσως κατωτέρω, ὅσον ἐπιτρέπουν εἰς ἡμᾶς τὰ ὄρια τῆς μελέτης ταύτης, νὰ ἐπιφέρωμεν κρίσεις ἐπὶ τῶν δημοσιονομικῶν διατάξεων τῶν ἐν λόγῳ σχεδίων Συντάγματος, τόσον ἐκεῖνου, ὅπερ ἐξεπονήθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τότε βουλευτοῦ Δ. Χατζίσκου (2), ὅσον καὶ

1. Βλέπε κατωτέρω ἐν σελ. 375 καὶ ἐπ.

2. Αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου Συντάγματος προεκάλεσαν συζήτησιν κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τότε βουλευτοῦ Δ. Χατζί-

τοῦ ἐτέρου, ὅπερ ἐξεπονήθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τότε βουλευτοῦ Γ. Μπακοπούλου.

IV. Αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις εἰς τὰ σχέδια Συντάγματος τῆς Δ' ἐν Ἀθήναις Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς καὶ κριτικὴ αὐτῶν.

α') *Ἡ σκοπιμότης τῆς ὑπὸ ἴδιον τίτλον ἐμφανίσεως τῶν διατάξεων τούτων.*—Καί, πρῶτον, εἶτο σκόπιμον αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις εἰς τὰ Συντάγματα τῶν κρατῶν νὰ ἐμφανισθοῦν ὑπὸ ἴδιον τίτλον ἢ ὑπότιτλον.

Τοῦτο καθ' ἡμᾶς δὲν εἶναι δύσκολον, διότι πᾶσαι αἱ διατάξεις ἀνάγονται περὶ ἓν θέμα, ἦτοι περὶ τὸ θέμα τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος ἀφ' ἐνός τῆς Βουλῆς καὶ ἀφ' ἐτέρου τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Οὕτω θὰ ἦτο λοιπὸν δυνατόν εἰς τὸ Κεφάλαιον Ε' τοῦ σχεδίου Συντάγματος π.χ. τοῦ ἐκπονηθέντος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τότε βουλευτοῦ Δ. Χατζίσκου καὶ ὑπὸ ἴδιον τίτλον ἢ ὑπότιτλον, π.χ. «ἡ δημοσιονομικὴ ἀρμοδιότης τῆς Βουλῆς» νὰ περιλάβωμεν τὰς δημοσιονομικὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος (1).

Ἀντιθέτως εἰς τὸ προμνησθὲν σχέδιον αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις εἶναι διεσκορπισμέναι ἄνευ τῆς προσηκούσης ταξινομήσεως καὶ τάξεως. Οὕτω δημοσιονομικὸν περιεχόμενον ἔχουν τὰ ἄρθρα 33, 34, 35, 61, 66, 67, 78 καὶ 80 τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου. Ἐξ ἄλλου εἰς τὸ ἐκπονηθὲν σχέδιον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τότε βουλευτοῦ Γ. Μπακοπούλου δημοσιονομικὸν περιεχόμενον ἔχουν αἱ διατάξεις τῶν

σκου ἐπὶ τῇ βάσει προτάσεων ὑποβληθεισῶν δι' ἐγγράφου τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Δ. Χέλημη. Βλέπε: Πρακτικά τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς τ. Ε' σελ. 1603 καὶ ἐπ. Γενικῶς ἐν σχέσει μὲ τὰ ἐν λόγῳ σχέδια Συντάγματος βλέπε Γ. Δ. Δασκαλάκη, Ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος καὶ τὸ νόημα τοῦ συνταγματικοῦ ἔργου, Ἀθῆναι 1950, Μ. Δένδια, Κατευθύνσεις καὶ περιεχόμενον τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος 1948, Χ. Συγοῦρίτσα, Κριτικὴ τοῦ σχεδίου Συντάγματος τῆς Ἑλλάδος 1948, Β. Στεφανοπούλου, βουλευτοῦ Ἡλείας, Γενικὴ εἰσήγησις ἐπὶ τῆς Ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος 1948.

1. Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἰδίαν ταξινόμησιν τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος ἀνευρίσκει τις εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ καθηγητοῦ Χ. Συγοῦρίτσα ὑπὸ τὸν τίτλον Σχέδιον Ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος, Ἀθῆναι 1947. Οὕτω θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συγκεντρωθοῦν αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις τοῦ Συντάγματος, ἑναρμονιζόμεναι εἰς τὸ ἐν λόγῳ σχέδιον ὑπὸ τὸ Κεφ. ΣΤ' ἐν σελ. 57 καὶ ἐπ. Βλέπε σχετικῶς τὸ Σύνταγμα τῆς Ἰσπανικῆς Δημοκρατίας τῆς 9 Δεκεμβρίου 1931 εἰς τὸ ὁποῖον αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις ἀναγράφονται ὑπὸ τὸν τίτλον «Δημόσια Οἰκονομικά» καὶ εἰς τὰ ἄρθρα 107 ἕως 120. Τὸ Σύνταγμα τοῦτο ἔχει δημοσιευθῆ εἰς τὴν *Revue de droit public et de science politique* τοῦ ἔτους 1932 σελ. 135 καὶ ἐπ.

ἄρθρων 2, 24, 42, 57, 59 καὶ 60. Ἀντιθέτως πρέπει νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι εἰς Συντάγματα ὠρισμένων κρατῶν, ὡς π.χ. εἰς τὸ προμνησθὲν Ἰσπανικὸν Σύνταγμα καὶ εἰς τὸ Βελγικὸν Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1831 αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις περιλαμβάνονται εἰς τὰ ἄρθρα 111 ἕως 117 τοῦ ἐν λόγῳ Συντάγματος μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ τοῦ ἄρθρου 116, καθ' ἣν καθορίζεται, ὅτι ἡ ὀργάνωσις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου συντελεῖται διὰ νόμου καθὼς καὶ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ. Ὁμοίως εἰς τὸ νεώτατον Σύνταγμα τῆς Βόννης τῆς 8 Μαΐου 1948 αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις περιλαμβάνονται ὑπὸ ἴδιον τίτλον εἰς τὰ ἄρθρα 105 ἕως 115 αὐτοῦ. Εἰδικώτερον εἰς τὸ ἄρθρον 106 τοῦ Συντάγματος τούτου προσδιορίζεται τὸ ἔδαφος φορολογίας τῶν Χωρῶν (Länder) καὶ τῶν Δήμων, διαχωριζόμενον ἀπὸ τὸ φορολογικὸν ἔδαφος τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Κράτους.

β') Ἐκτίμησις τῆς σκοπιμότητος τῶν νέων διατάξεων καὶ ἡ δημοσιονομικὴ ἀρμοδιότης τῆς Βουλῆς.— Ἐξ ἄλλου, δεύτερον, καθ' ἡμᾶς, ὠρισμένοι τῶν νέων διατάξεων τοῦ προμνησθέντος σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου δὲν ἔχουν ἐπαρκῆ σκοπιμότητα καὶ χρησιμότητα. Οὕτω καθ' ἡμᾶς θὰ ἦτο μᾶλλον σκόπιμον, ὅπως μὴ περιληφθῇ εἰς τὸ Σύνταγμα ἡ παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 34 τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου Συντάγματος, καθ' ὅσον ἡ ἐν λόγῳ διάταξις περιέχεται εἰς τὴν παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 34⁽¹⁾ καὶ προσδιορίζεται ἀκόμη πληρέστερον εἰς τὸ ἄρθρον 61 τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου Συντάγματος.

Καθ' ἡμᾶς πρέπει νὰ διατηρηθῇ μόνον ἡ παράγραφος πρώτη αὐτοῦ, ἥτοι ἡ διάταξις «οὐδείς φόρος ἐπιβάλλεται, οὐδὲ εἰσπράττεται ἄνευ νόμου». Νέα εἶναι ἡ προσθήκη «τὸ ἀντικείμενον τῆς φορολογίας, ὁ φορολογικὸς συντελεστής καὶ αἱ ἀπαλλαγαὶ ἢ ἐξαιρέσεις δέον ἀπαραιτήτως νὰ περιέχωνται ἐν τυπικῷ νόμῳ». Ἡ προσθήκη αὕτη ἀποτελεῖ ἀξιοπρόσεκτον διάταξιν.

Βεβαίως ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι ἐφ' ὅσον εἰς τὸν ἀρχικὸν νό-

1. Πράγματι τὸ ἄρθρον 34 (παράγρ. 1) περιλαμβάνει «μισθός, σύνταξις, χορηγία ἢ ἀμοιβή οὔτε ἐγγράφεται εἰς τὸν προϋπολογισμὸν οὔτε παρέχεται ἄνευ νόμου». Ἐν συνεχείᾳ ἡ παράγρ. 2 τοῦ ἰδίου ἄρθρου 34 ἔχει ὡς ἀκολούθως. «Οὐδεμία δαπάνη εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου, τῶν ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως ἢ ἄλλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δίκαιου ἐνεργεῖται ἄνευ νόμου».

Προφανῶς ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ ἄρθρου 34 περιλαμβάνεται εἰς τὴν δευτέραν παράγραφον, ἥτις εἶναι νέα διάταξις, μὴ συναντωμένη εἰς τὰ μέχρι τοῦδε κατὰ καιροὺς ἰσχύσαντα Συντάγματα. Ἄν καὶ ὁμοίως δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἀναγραφή αὐτῆς, διότι αὕτη συνήγето ἐξ ἄλλων διατάξεων ἰδίως τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927, ἐν τούτοις χάριν μεγαλυτέρας σαφηνείας ἐπικροτοῦμεν τὴν ἀναγραφὴν ταύτην εἰς τὸ νέον Σύνταγμα.

μον, ὅστις θεσπίζει τὴν φορολογίαν δὲν περιλαμβάνονται τὰ στοιχεῖα, ἅτινα ἀπαριθμοῦνται εἰς τὴν προμνησθεῖσαν προσθήκην τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου, τοῦλάχιστον ρητῶς καὶ σαφῶς πρέπει νὰ διασαφηνίζεται εἰς τὸν ἀρχικὸν νόμον ἢ παρεχομένη ἐνδεχομένως διὰ τούτου ἐξουσιοδότησις, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀντικείμενον τῆς φορολογίας, τὸν φορολογικὸν συντελεστὴν καὶ τὰς ἐξαιρέσεις ἐκ τῆς θεσπιζομένης φορολογίας. Πρὸς τοῦτο ὡς ἐδέχθη ἡ νομολογία καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἦτο ἐπαρκὴς ἡ διατύπωσις «οὐδείς φόρος ἐπιβάλλεται ἄνευ νόμου», ὡς εἶχε εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ἰσχύοντα Συντάγματα. Κατὰ συνέπειαν κρίνεται παρ' ἡμῶν αὐστηρὰ ἡ ἀξίωσις τοῦ διὰ τυπικοῦ νόμου προσδιορισμοῦ πάντοτε τῶν στοιχείων τούτων, διότι ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ ἐνὸς κράτους ἀπαιτεῖ εἰς πλείστας περιόδους ταχεῖαν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς φορολογίας. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι σκόπιμον, ὅπως προσκρούη ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ τῶν Κυβερνήσεων εἰς διαδικασίαν, τῆς ὁποίας ὁ προσδιορισμὸς δὲν εἶναι πάντοτε εὐχερῶς ἐφικτός.

Τὸ ἄρθρον 33 τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου ἔχει καὶ ἄλλας διατάξεις, αἵτινες ἀνευρίσκονται εἰς τὰ παλαιότερα Συντάγματα. Ἐκ τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου πρέπει ἀναμφισβητήτως νὰ διατηρηθῆ ἡ ὑπὸ στοιχ. α' ἐξαιρέσις τῆς παραγρ. 3 αὐτοῦ, ὅπου γίνεται μνεία, ὅτι «ἐπὶ ἐπιβολῆς αὐξήσεως εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ ἢ εἴσπραξις αὐτοῦ ἐπιβάλλεται, ἂν μὴ ἄλλως ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νομοσχεδίου, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς εἰς τὴν Βουλὴν καταθέσεως τοῦ περὶ αὐτοῦ νομοσχεδίου ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου ἐντὸς 10 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἐπιψηφίσεώς του».

Προφανὴς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἐν λόγῳ προσωρινῆς ἐξαιρέσεως, ἣτις ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ μὴ ἐπιτρέψη, ὅπως ἀποκομίση ὁ ἐνδιαφερόμενος εἰσαγωγεὺς κέρδη μέχρι τῆς ψηφίσεως τοῦ νόμου ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν.

Ἡ διὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ ψήφισις τῶν φόρων δὲν περιορίζει μόνον τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν ἐπιβολὴν βαρῶν ἐπὶ τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ψυχολογικῶς ἐπιβοηθεῖ τὴν ἐπιβολὴν τῆς φορολογίας, διότι ὁ φορολογούμενος ἀντιδρᾷ ὀλιγότερον εἰς τὸν φόρον, ὅταν γνωρίζῃ, ὅτι διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ ἔχει θεσπισθῆ. Ἐπίσης κατὰ τὸ δυνατὸν ὁ φόρος δὲν θεσπίζεται ἀνίσως, ὅταν ἐπιβάλλεται μετ' ἔλεγχον τῆς Βουλῆς καὶ τῆς κοινῆς γνώμης, διότι ὡς εἶναι προφανὲς ὑπὸ τοιούτους ὄρους προσλαμβάνει δημοσιότητα τὸ νομοθέτημα. Τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο συντείνει ἀκόμη εἰς τὴ μὴ θέσπισιν τῶν τυχῶν χαριστικῶν διατάξεων του.

Καθ' ἡμᾶς ὅμως οὐδεμίαν σκοπιμότητα ἔχουν αἱ ὑπόλοιποι δια-

τάξεις τοῦ ἐν λόγῳ 33 ἄρθρου τοῦ προμνησθέντος σχεδίου Συντάγματος. Εἰδικώτερον ἄσκοπος ἐπίσης εἶναι ἡ διάταξις τῆς παραγρ. 4 τοῦ ἰδίου ἄρθρου, διότι ἐπιζητεῖ νὰ ρυθμίση θέματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐνδείκνυται νὰ ὑπαχθοῦν εἰς συνταγματικὴν διατύπωσιν. Πράγματι ἡ ἀναγραφὴ τῶν ἐκ φόρων ἐσόδων εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ κράτους ἢ εἰς τὸν προϋπολογισμὸν εἰδικῶν ταμείων, ἐφ' ὅσον οἱ σχετικοὶ φόροι ἔχουν θεσπισθῆ κατὰ τὸ Σύνταγμα ἐνδείκνυται νὰ συντεληθῆ κατὰ διαδικασίαν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπλουστέραν, ἥτις δὲν ἐξαρτᾶται πάντοτε ἐκ νόμου καὶ ἀπὸ ἐξουσιοδότησιν παρεχομένην καθ' ἕκα στον οἰκονομικὸν ἔτος (¹).

Ὑπομιμνήσκομεν ἐπίσης, ὅτι αἱ διατάξεις τῆς προμνησθείσης ἀ' παραγράφου τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου, ὡς καὶ αἱ ὅμοιαι διατάξεις εἰς τὰ κατὰ καιροὺς ἰσχύοντα Συντάγματα καὶ καθ' ἃς «οὐδεὶς φόρος ἐπιβάλλεται οὐδὲ εἰσπράττεται ἄνευ νόμου», ἐνσωματώνουν, ὡς συνταγματικὴν ἐπιταγὴν, τὴν διὰ νόμου ἐπιβολὴν τῶν φόρων. Βεβαίως κατὰ τὸν νόμον ΣΙΒ' τοῦ ἔτους 1852 «περὶ διοικήσεως τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους» πᾶν ἔσοδον τοῦ κράτους ἐπιβάλλεται νὰ βασιζῆται εἰς νόμον. Εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ἰσχύσαντα Συντάγματα ὀρθῶς περιλαμβάνεται ἡ ἐν λόγῳ διάταξις πρὸς μεγαλυτέραν κατοχύρωσιν τοῦ δικαιώματος τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ πρὸς ψήφισιν τῶν φόρων, ἢ ἐπικράτησις τοῦ ὁποίου συνετελέσθη μετὰ συνεχεῖς μακροὺς καὶ τραχεῖς ἀγῶνας τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ μονάρχου εἰς τὰ κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Ἡ διάταξις αὕτη ὑπενθυμίζει ἐπίσης τὴν δημοσιονομικὴν ἀρχὴν τῆς βεβαιότητος τῶν φόρων, τὴν ὁποίαν ἐκ τῶν πρώτων διειτύπωσεν ὁ Smith καὶ ἥτις χαρακτηρίζεται ὡς μία τῶν κλασσικῶν ἀρχῶν φορολογίας.

Διερωτᾶται τις, ἐπίσης, ἂν ἔχη σκοπιμότητα ἡ νέα διάταξις τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 33 ὑπὸ στοιχείον β', ἥτις εἶναι νέα καὶ καθ' ἣν «ἡ ἀναδρομικὴ ἐπιβολὴ φόρου ἐπιτρέπεται μόνον διὰ νόμου.

1. Ἡ ὑπὸ κρίσιν διάταξις τοῦ ἄρθρου 33 παράγρ. 4 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου ἔχει ὡς ἀκολουθῶς: «Οὐδεὶς φόρος μὴ ἀναγραφόμενος εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους ἢ τὸν προϋπολογισμὸν τῶν εἰδικῶν Ταμείων καὶ ὑπηρεσιῶν, τοὺς κυρουμένους διὰ τοῦ περὶ κυρώσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους νόμου, εἰσπράττεται ἄνευ ἐξουσιοδοτήσεως, παρεχομένης καθ' ἕκαστον οἰκονομικὸν ἔτος, ὡς νόμος θέλει ὀρίσει». Ὡς εἶναι προφανές ἡ ἐν λόγῳ διάταξις ἀπαιτεῖ διαδικασίαν ἐκ τῶν προτέρων μὴ συμβιβαζομένην μὲ τὴν μεγαλυτέραν εὐχέρειαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχη ἡ διοίκησις πρὸς ἀναγραφὴν τῶν ἐσόδων τῶν φόρων εἰς τὸν προϋπολογισμὸν.

ψηφιζομένου διὰ πλειοψηφίας τῶν δύο τρίτων τοῦ συνόλου τῶν βουλευτῶν».

Βεβαίως καὶ ἡμεῖς κατακρίνομεν τὴν ἀναδρομικότητα τῶν φορολογικῶν νόμων, διότι μεταξὺ ἄλλων δημιουργοῦν ἀστάθειαν εἰς τὰς φορολογικὰς σχέσεις τοῦ κράτους μετὰ τῶν φορολογουμένων καὶ συσσωρεύουν βαρείας φορολογικὰς ὑποχρεώσεις περισσοτέρων ἐτῶν κατὰ παράβασιν τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοτελείας τῆς χρήσεως ἐκάστου ἔτους. Εἰς τὴν ἐργασίαν ἡμῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς» ἐμφανίζομεν τὰ μειονεκτήματα τῆς ἀναδρομικότητος τῶν φορολογικῶν νόμων. Ἐν τούτοις ὁμως φρονοῦμεν, ὅτι πρέπει νὰ ἐπαφίεται ἡ ἐκτίμησις τῆς σκοπιμότητος ἐκάστοτε τῆς ἐπιβολῆς φόρων ἀναδρομικῶς εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν Βουλὴν, διότι ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναδρομικῆς ἐπιβολῆς φορολογίας ἐμφανίζεται εἰς πλείστας τῶν περιπτώσεων εἰς μίαν περίοδον μὴ ὁμαλὴν τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας. Ὑπὸ τοιαύτας προϋποθέσεις ἡ νομοθετικὴ καὶ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία δὲν εἶναι σκόπιμον νὰ συναντοῦν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀναδρομικὴν ἐπιβολὴν τῆς φορολογίας, ὅταν μάλιστα ἀπαιτῆται ἡ πλειοψηφία τῶν δύο τρίτων τοῦ συνόλου τῶν βουλευτῶν. Δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ λησμονῆται, ὅτι ἡ διάκρισις τῆς ἀναδρομικότητος τῆς φορολογίας εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφισβητηθῇ. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ὡς εἶναι φανερόν, εἰσέρχεται ἕν στοιχεῖον ἀσφείας εἰς τὰς φορολογικὰς σχέσεις. Πρέπει ἀκόμη νὰ σημειώσωμεν, ὅτι τὸ προμνησθὲν ἄρθρον 33 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἄρθρον 59 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου εἰς τὸ ὁποῖον δὲν συμπεριλαμβάνονται αἱ ἐπικρινόμεναι ἀνωτέρω διατάξεις.

Ἀντιθέτως καθ' ἡμᾶς σκόπιμος ἀποβαίνει ἡ προσθήκη τῆς παραγράφου 2 εἰς τὸ ἄρθρον 59 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου καθ' ἣν «τὸ ἀντικείμενον τῆς φορολογίας, ὁ φορολογικὸς συντελεστὴς καὶ αἱ ἀπὸ τῆς φορολογίας ἀπαλλαγαὶ ἢ ἐξαιρέσεις καὶ ἡ ἀπονομὴ συντάξεων δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως» (1).

Συναφῆς ἀπὸ τινος ἀπόψεως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 33

1. Εἰς τὸ σχέδιον Συντάγματος Δ. Χατζίσκου ἡ ἀντίστοιχος διάταξις ἐν ἄρθρῳ 33 παράγρ. 2 ἔχει ὡς ἀκολούθως: «τὸ ἀντικείμενον τῆς φορολογίας, ὁ φορολογικὸς συντελεστὴς καὶ αἱ ἀπαλλαγαὶ ἢ ἐξαιρέσεις δεόν ἀπαραιτήτως νὰ περιέχωνται ἐν τυπικῷ νόμῳ». Καθ' ἡμᾶς μᾶλλον σκόπιμος εἶναι ἡ διάταξις τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου. Πρβλ. σχετικὰς συζητήσεις εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀναθεωρήσεως, Πρακτικὰ κλπ. τ. Ε' σελ. 1607 καὶ ἐπ.

τοῦ προμνησθέντος σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου εἶναι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 82 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927, ἥτις εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 32 τοῦ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος, ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς τὸν ἄρθρον 80 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου, καθ' ἣν «αἱ συνθηκαὶ . . . ὅσαι ἐπιβαρύνουν (τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους) ἢ ἀτομικῶς τοὺς Ἕλληνας οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχουσιν ἄνευ συγκαταθέσεως τῆς Βουλῆς» (1). Ἡ διάταξις αὕτη προφανῶς συνδέεται μὲ τὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας διεξεδίκησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ εἰς τοὺς ἀγῶνάς των κατὰ τῶν ἡγεμόνων. Προφανῆς εἶναι ἡ σημασία τῆς ἐν λόγῳ συνταγματικῆς διατάξεως διὰ τῆς ὁποίας δὲν συγχωρεῖται ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Βουλῆς ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους ἢ ἀτομικῶς τῶν Ἑλλήνων. Πράγματι ἐπιβάλλεται ἡ συγκατάθεσις τῆς Βουλῆς εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν οὐχὶ μόνον, διότι αὕτη ἀντιπροσωπεύει τὸν λαόν, ἀλλὰ ἀκόμη, διότι ἡ Βουλὴ εἶναι πρὸ παντὸς ὄργανον ἀσκήσεως ἐλέγχου, ὅστις εἶναι οὐσιώδης προϋπόθεσις διὰ τὴν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ καὶ τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν σύναψιν διεθνῶν συνθηκῶν καὶ συμβάσεων.

Ὅρθῶς λοιπὸν διατηρεῖται ἡ ἐξουσία τῆς Βουλῆς. Πρέπει ὅμως νὰ διευκρινισθῇ, ὅτι διατηρεῖται μετὰ διαφώτισιν τῆς Βουλῆς, ὡς ἐπὶ ὅλων τῶν ἄλλων δημοσιονομικοῦ περιεχομένου νόμων, ὡς εἰδικώτερον ἀναπτύσσεται ἀλλαχοῦ.

Νεαὶ ἐπίσης εἶναι αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου κατὰ τὰς ὁποίας ὀρίζεται, ὅτι «ἡ ἔκδοσις δανείου ἢ χαρτονομίσματος παρὰ τοῦ κράτους δὲν ἐνεργεῖται ἄνευ νόμου» καὶ ἐν συνεχείᾳ «ἐγγύησις τοῦ κράτους πρὸς σύναψιν δανείου παρέχεται διὰ νόμου» (2).

Καθ' ἡμᾶς ἡ ἀναγραφὴ τῶν διατάξεων τούτων εἰς τὸ Σύνταγμα, ἐνῶ δὲν ἐξυπηρετεῖ οὐδεμίαν σκοπιμότητα, καθ' ὅσον τὰ δημο-

1. Ἡ φράσις «ὅσαι ἐπιβαρύνουν τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους» περιλαμβάνεται μόνον ἐν τῷ ἄρθρῳ 32 τοῦ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος, καθ' ἡμᾶς δὲ ὀρθῶς περιλαμβάνεται.

2. Ἡ ἐγγύησις τοῦ κράτους εἰς νομικὰ ἢ φυσικὰ πρόσωπα πρὸς σύναψιν δανείου βασίζεται εἰς τὸν νόμον, παρέχεται δὲ δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν μετὰ γνώμην τοῦ Κυβερνητικοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου. Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι τὸ ἄρθρον 108 τοῦ Ἰσπανικοῦ Συντάγματος τῆς 9 Δεκεμβρίου 1931 ὀρίζει, ὅτι ἡ Κυβέρνησις προσδιορίζει τὸ κυμαινόμενον χρέος εἰς ὃ δύνανται νὰ φθάσηκατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Παρ' ἡμῖν τὰ ὄρια τοῦ κυμαινομένου χρέους ὀρίζονται ἐκάστοτε διὰ νόμου.

σιονομικὰ ταῦτα θέματα ρυθμίζονται διὰ νόμου, εἶναι δυνατόν, ὡς ἔχει ἢ διατύπωσης τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων εἰς τὸ σχέδιον Συντάγματος, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν νὰ ἀποτελέσῃ ἐν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους καὶ γενικώτερον τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ. Οὕτως ἢ ἐγγύησις τοῦ κράτους πρέπει νὰ παρέχεται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῇ βάσει διατάξεως γενικῆς ἐξουσιοδοτήσεως καὶ οὐχὶ ἐκάστοτε διὰ νόμου. Ἐξ ἄλλου ἢ ἐκδοσις χαρτονομίσματος, ἀποτελοῦσα ἐκδήλωσιν ἀσκήσεως τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπίζηται ὑπὸ ὄρους ἀπροόπτους. Κατὰ συνέπειαν ἡ νομισματικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους πρέπει νὰ διέπεται οὐχὶ δι' αὐστηρῶν διατάξεων, ἀλλὰ ἐπὶ τῇ βάσει διατάξεων, αἵτινες ἐπιτρέπουν τὴν ἀνάπτυξιν πρωτοβουλίας ὑπὸ τῆς ὑπευθύνου δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ ἀρχῆς καὶ δὲν παρακωλύουν τὴν ἐλαστικότητα τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας καὶ τὴν προσαρμογὴν αὐτῆς εἰς τὰς ἐκάστοτε διακυμάνσεις τῶν συναλλαγῶν καὶ τῶν ἀναγκῶν παραγωγῆς. Διὰ τοῦτο ὀρθῶς δὲν ἐπαναλαμβάνονται εἰς τὸ σχέδιον Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου (1).

V. Ἡ ἐνίσχυσις τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὰ ἐν λόγῳ σχέδια Συντάγματος.

α') *Αἱ σχετικαὶ διατάξεις τῶν ἐν λόγῳ σχεδίων.*—Ἐσχολήθημεν μέχρι τοῦδε μὲ τὰς νέας διατάξεις τῶν ἐν λόγῳ σχεδίων Συντάγματος, αἵτινες δὲν μειώνουν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνισχύουν τὴν δημοσιονομικὴν ἀρμοδιότητα τῆς Βουλῆς ἐναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Θὰ ἀσχοληθῶμεν ἤδη μὲ τὰς διατάξεις τῶν δύο ἐν λόγῳ σχεδίων Συντάγματος, αἵτινες ἀντιθέτως ἀναγνωρίζουν δημοσιονομικὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ εἰδικώτερον εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν (2).

Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἡ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος καὶ βαρυσήμαντος νέα διάταξις εἶναι ἡ τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 61 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου, ἥτις ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὸ ἄρθρον 24 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου καὶ κατὰ τὴν

1. Βλέπε καὶ σχετικὰς παρατηρήσεις τοῦ βουλευτοῦ Γ. Μπακοπούλου εἰς Πρακτικὰ κλπ. τ. Ε', ὁρ. cit. σελ. 1613.

2. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι βάσιν εἰς τὰς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπὰς πρὸς συζήτησιν τῶν δημοσιονομικῶν διατάξεων, αἵτινες ἐνισχύουν τὴν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἀπετέλεσε καὶ ἔγγραφον τότε Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Δ. Χέλμη, διαβιβασθὲν μετὰ προτάσεων εἰς τὴν ἐν λόγῳ Ἐπιτροπὴν. Βλέπε προμνησθέντα Πρακτικὰ, ὁρ. cit. σ. 1610.

ὅποιαν «οὐδὲν νομοσχέδιον ἢ τροπολογία ἢ προσθήκη ἐπαγομένη εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου, τῶν ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως ἢ ἄλλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου δαπάνας ἢ ἐλάττωσιν ἐσόδων ἢ τῆς περιουσίας αὐτῶν ἢ μισθοδοσίαν ἢ σύνταξιν ἢ ἐν γένει ὄφελος προσώπων προέρχεται ἐκ τῆς Βουλῆς». Πρέπει νὰ διασαφηνίσωμεν ὅμως, ὅτι ἡπιωτέρα εἶναι ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου 24 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου. Ὅπωςδὴποτε ὅμως εἶναι ἀληθές, ὡς ἔχομεν ἄλλωστε ἤδη μνημονεύσει, ὅτι εἰς τὰ προγενέστερα Συντάγματα, ὡς εἰς τὸ ἄρθρον 29 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 καὶ ἀκόμη εἰς τὸ ἄρθρον 17 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844 καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 24 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1911/1864, ἀνεγράφετο διάταξις κατὰ τὴν ὅποιαν «οὐδεμία πρότασις νόμου ἀφορώσα αὐξήσιν τῶν ἐξόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ μισθοδοσίαν καὶ σύνταξιν ἢ ἐν γένει πρὸς ὄφελος προσώπου προέρχεται ἐκ τῆς Βουλῆς». Κατὰ συνέπειαν ἡ δημοσιονομικὴ πρωτοβουλία τοῦ Κοινοβουλίου περιορίζεται μόνον προκειμένου περὶ ὠρισμένων θεμάτων, τὰ ὅποια ἀπριθμήσαμεν. Διὰ τῆς παραγράφου ὅμως 1 τοῦ ἄρθρου 24 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου ὁ περιορισμὸς τῆς δημοσιονομικῆς πρωτοβουλίας τῆς Βουλῆς εἶναι γενικός. Μᾶλλον ἐκτεταμένος εἶναι ὁ περιορισμὸς τῆς δημοσιονομικῆς πρωτοβουλίας τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν παράγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 61 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου, ἐπεκτεινόμενος ἐπὶ παντὸς νομοσχεδίου, συνεπαγομένου οὐξήσιν δαπανῶν καὶ ἐλάττωσιν ἐσόδων καὶ τῆς περιουσίας τοῦ κράτους ὡς καὶ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν προορίζεται ἢ μὴ διὰ τὴν μισθοδοσίαν ἢ σύνταξιν, ὡς ἀναγράφεται εἰς τὸ προμνησθὲν ἄρθρον 24 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου.

Κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον ὅμως ἀκόμη εἰς τὴν δημοσιονομικὴν πρωτοβουλίαν τῆς Κυβερνήσεως ἀνήκουν ὄχι μόνον τὰ νομοσχέδια, ἅτινα συνεπάγονται δαπάνην ἢ ἐλάττωσιν τῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ ἢ ἐν γένει τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὰ νομοσχέδια, ἅτινα συνεπάγονται ἐλάττωσιν τῆς περιουσίας τοῦ κράτους καὶ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Εἶναι προφανῆς ἡ σκοπιμότης τῆς ἐν λόγῳ προσθήκης. Πράγματι δὲν εἶναι μόνον στενὸς ὁ σύνδεσμος τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους μετὰ τῶν οἰκονομικῶν τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ἀλλὰ ἀκόμη κατὰ πολὺ καὶ ταυτίζονται, καθ' ὅσον τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου ἀποτελοῦν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ὡς εἶναι αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ κράτους, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἀποχωρίζονται τοῦ κράτους, ἀποτελοῦντα ἴδιον νομικὸν πρόσωπον. Τὸ κράτος ὅμως

τελικῶς δὲν συγχωρεῖται νὰ ἀδιαφορήσῃ ἐν περιπτώσει μὴ ἱκανοποιήσεως τῶν ὑπὸ τούτων ἐπιδιωκομένων σκοπῶν. Ἡ θέσις λοιπὸν τῶν οἰκονομικῶν τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἐπηρεάζει τὴν κατάστασιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν, νοουμένην εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ Δημοσίου Ταμείου (1).

Ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν παράγραφον 2 καὶ 3 τοῦ προμνησθέντος ἄρθρου 61 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου ἐπαναλαμβάνονται μετὰ τινῶν προσθηκῶν διατάξεις, αἵτινες περιείχοντο εἰς τὸ ἄρθρον 49 παράγρ. 2 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 καθὼς καὶ εἰς τὴν παράγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 29 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927. Αἱ ἐν λόγῳ διατάξεις ἐπαναλαμβάνονται ὁμοίως μετὰ τινῶν προσθηκῶν καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 57 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου.

Διὰ τῶν προσθηκῶν τούτων ὁμοῦ δὲν προσδιορίζεται σαφῶς ἡ ὑποχρέωσις τῆς συντάξεως ἐκθέσεως ὑπὸ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῶν νομοσχεδίων, ἅτινα συνεπάγονται δαπάνας εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν νομοσχεδίων, ἅτινα συνεπάγονται δαπάνας εἰς βάρος τῶν προϋπολογισμῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ὡς εἶναι καθ' ἡμᾶς σκόπιμον, καθ' ὅσον ὡς ἤδη ἔχομεν μνημονεύσει ἡ δημοσιονομικὴ κατάστασις τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἐπηρεάζει καὶ τὰ Δημόσια Οἰκονομικά ὡς καὶ τὸ Δημόσιον Ταμεῖον διὰ τὴν καλὴν κατάστασιν, τῶν ὁποίων ἔχει εὐθύνην ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ σύνδεσμος τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου πρὸς τὸ κράτος, πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὑποχρέωσις ὑποβολῆς ἐκθέσεως θεσπίζεται καὶ ἐπὶ νομοσχεδίων, ἅτινα ἀφοροῦν τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Ἐξ ἄλλου ἐφ' ὅσον ἡ σκοπιμότης τῶν διατάξεων τούτων κρίνεται ἀδιαφιλονίκητος πρὸς διαφώτισιν τόσον τοῦ Κοινοβουλίου, ὅσον καὶ τοῦ ὑπευθύνου διὰ τὴν ἰσορροπίαν τοῦ προϋπολογισμοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε ἢ μὴ τήρησις τούτων νὰ ἐπαφίεται ἐκθετος εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐξαρτᾶται ἢ τήρησις αὐτῶν ἐκ τῆς προαιρέσεως τρόπον τινὰ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς νὰ εἰσαγάγῃ ἢ μὴ τὰ νομοσχέδια ταῦτα εἰς τὴν Βουλὴν. Ἀντιθέτως καθ' ἡμᾶς θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποβάλωμεν τὴν μὴ τήρησιν τούτων εἰς κυρώσεις, αἵτινες θὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν

1. Βλέπε ἐν σχέσει μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ Δημοσίου Ταμείου Π. Β. Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς. τ. Β' σελ. 472 καὶ ἐπ., Ρ. Β. Dertilis, Le relazioni del Tesoro con la Banca di emissione εἰς Rivista di diritto finanziario e Scienza delle Finanze 1940, σελ. 55 καὶ ἐπ.

συνταγματικῶν τούτων διατάξεων, ὡς ἄλλωστε ἤδη ἢ μὴ ἐπεξεργασία τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας συνεπάγεται τὴν δυνατότητα τῆς ἀκυρώσεως τούτων διὰ τῆς προσφυγῆς πρὸς ἀκύρωσιν τῶν τοιούτων διαταγμάτων ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 102 τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος, διότι ἐν ἀρχῇ τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων ἀναγράφονται αἱ λέξεις «μετ' ἐπεξεργασίαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας», ἐνῶ κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 453/1934 ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἡ ἔκθεσις περὶ ἧς τὰ ἄρθρα 29 καὶ 49 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 θεωρεῖται ὡς ἐσωτερικὸν στοιχεῖον τοῦ νόμου καὶ ὡς τοιοῦτον δὲν ἐξετάζεται ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ ἐν περιπτώσει μὴ συντάξεως τῆς ἐν λόγῳ ἐκθέσεως. Οὔτε ἐπίσης ἡ παράλειψις αὕτη συνεπάγεται παράβασιν συνταγματικῆς διατάξεως, δυναμένην νὰ ἐλεγχθῆ ὑπὸ τῆς διοικήσεως ἢ τῶν δικαστηρίων.

Εἶναι ἐπίσης δυνατόν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι δὲν ἐπαφίεται ἔκθετος ἢ τήρησις τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 66 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου ὡς ἐκ τῆς διατυπώσεως, ἣτις γίνεται εἰς τὴν παράγρ. β' καὶ γ' τοῦ ἄρθρου τούτου 66 τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου Συντάγματος. (1) Ἀνάλογος διατύπωσις εἶναι δυνατόν νὰ περιληφθῆ εἰς τὸ σχέδιον Συντάγματος Χατζίσκου διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ ἐν λόγῳ 61 ἄρθρου.

Πρόδηλον εἶναι ὁμως, ὅτι αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις καὶ αἱ ὑποδεικνυόμεναι τροποποιήσεις πρέπει νὰ ἐναρμονισθοῦν πρὸς ἄλλας νέας διατάξεις τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου Συντάγματος.

Γενικῶς πρέπει νὰ τονισθῆ, ὅτι αἱ προταθεῖσαι νέαι προσθήκαι διὰ τῆς παραγράφου α' τοῦ ἄρθρου 61 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου καὶ τῶν τοῦ ἄρθρου 24 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου εἶναι βαρυσήμαντοι, διότι διὰ τούτων ἐνσωματοῦνται εἰς τὰ ἐν λόγῳ σχέδια Συντάγματος ὑπὸ μορφήν ἐπιταγῆς αἱ ἀρχαὶ περὶ τῆς δημοσιονομικῆς πρωτοβουλίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰδικώτερον αἱ ἀρχαὶ περὶ τῆς ἰδιαιτέρας ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἔχοντος τὴν εὐθύνην τῆς καλῆς διοικήσεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν.

Τὴν ἀρχὴν τῆς ἰδιαιτέρας ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν προάγει ἐπίσης ἡ παράγρ. δ' τοῦ προμνησθέντος ἄρθρου 61

1. Πράγματι εἰς μὲν τὴν παράγρ. β' περιλαμβάνονται αἱ λέξεις «καθορίζουν δὲ ἀπαραιτήτως . . .» εἰς δὲ τὴν παράγρ. γ' ποιεῖται ρητῆς μνείας, ὅτι ἡ ἐξαίρεσις προτείνεται ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν κατὰ τύπον διὰ νόμου ρυθμιζόμενον.

τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου—ἥτις καὶ αὕτη εἶναι νέα— καὶ καθ' ἣν νομοσχέδια δι' ὧν ἐπιβάλλονται τοπικοὶ εἰδικοί φόροι ὑπὲρ ὀργανισμῶν ἢ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου δεόν νά προσυπογράφωνται καὶ ἀπὸ τὸν Ἵπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν. Ἡ διάταξις αὕτη ἐπαναλαμβάνεται ὁμοίως εἰς τὸ ἄρθρον 57 παραγρ. 6 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου.

Προφανῆς ἐπίσης εἶναι ἡ σκοπιμότης τῶν προταθεισῶν νέων προσθηκῶν εἰς τὴν παράγρ. ε' τοῦ ἰδίου 61 ἄρθρου τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου, αἵτινες ἐπαναλαμβάνονται καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 57 παράγρ. 2 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου. Διὰ τῶν διατάξεων τῆς παραγράφου ταύτης, πρῶτον, ἐπαναλαμβάνονται αἱ διατάξεις τῆς παραγρ. γ' τοῦ ἄρθρου 49 τοῦ Συντάγματος 1927, κατὰ τὰς ὁποίας νομοσχέδια σκοποῦντα τὴν τροποποίησιν τῶν περὶ συντάξεων νόμων ἢ ἀπονομῆν συντάξεως, ὡς καὶ τὴν ἀναγνώρισιν ὑπηρεσίας, ὡς παρεχούσης τοιοῦτον δικαίωμα, ὑποβάλλονται μόνον ὑπὸ τοῦ Ἵπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Ἐξ ἄλλου, δεύτερον, προστίθεται τὸ πρῶτον ἢ φράσις «προκειμένου δὲ περὶ συντάξεων, αἵτινες βαρύνουν τὸν προϋπολογισμὸν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ὑποβάλλονται ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ἵπουργοῦ καὶ τοῦ Ἵπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν». Ἡ τελευταία ὁμοίως φράσις θὰ ἦτο ὀρθότερον νά διατυπωθῆ πληρέστερον εἰς τὸν τρόπον, ὥστε νά διασαφηνίζεταί, ὅτι ὑπόκεινται εἰς τὴν προσυπογραφὴν ὑπὸ τοῦ Ἵπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν αἱ διατάξεις ἐκ τῶν ὁποίων προκύπτουν βάρη διὰ τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου λόγῳ ἀπονομῆς συντάξεως ἢ ἀναγνώρισεως ὑπηρεσίας συντάξεως εἰς βάρος τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει παρατηροῦμεν, ὅτι διὰ τοῦ ἄρθρου 61 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου καὶ τοῦ ἄρθρου 57 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου ἐνισχύεται ὄχι μόνον ἡ δημοσιονομικὴ ἐξουσία τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ εἰδικώτερον ἐξασφαλίζεται ἰδιαιτέρα ἀρμοδιότης εἰς τὸν Ἵπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν ἐπὶ θεμάτων δαπανῶν καὶ ἐσόδων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Ἵπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔχει ἰδιαιτέραν θέσιν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος. Οὕτω θίγεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος καὶ ἀνεξαρτησίας τῶν Ἵπουργῶν.

β') Γενικὴ συγκριτικὴ ἔρευνα.— Ὁ περιορισμὸς τῆς δημοσιονομικῆς πρωτοβουλίας τοῦ Κοινοβουλίου καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῆς δημο-

σιονομικῆς πρωτοβουλίας καὶ ἐξουσίας τῆς Κυβερνήσεως εἶναι φαινόμενον, ὅπερ παρατηρεῖται οὐχὶ μόνον παρ' ἡμῖν (1).

Καὶ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ πολὺ ἐνωρίτερον ἢ δημοσιονομικὴ πρωτοβουλία τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων περιωρίσθη οὐχὶ κατ' ἐφαρμογὴν ἀκόμη νομοθετικῶν διατάξεων, ἀλλὰ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων.

Ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ Στέμμα διὰ τῶν ὑπευθύνων Ὑπουργῶν αὐτοῦ αἰτεῖται ἀπὸ τῆν Βουλῆν τῶν Κοινοτήτων τὰς χρηματικὰς πιστώσεις διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ἐγκρίνη τὰς αἰτουμένας δαπάνας, χωρὶς νὰ ἔχη τὸ ὁ καίωμα νὰ προτείνῃ δαπάνας ἢ αὔξησιν δαπανῶν.

Ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπίσης περιορίζεται ἀπλῶς νὰ ψηφίσῃ ἔσοδα, ἐφ' ὅσον ζητηθοῦν ἀπὸ τὸ Στέμμα διὰ τῶν ὑπευθύνων αὐτοῦ Ὑπουργῶν.

Οὕτως ὡς καὶ ὁ διάσημος ἱστορικὸς τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου καὶ μέγας θεωρητικὸς τοῦ κοινοβουλευτικοῦ δικαίου Erskine May τονίζει εἰς τὸ ἔργον του *Parliamentary Practice*, ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία μόνη ἐπιφορτίζεται μὲ τὴν διαχείρισιν τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους καὶ τῶν δαπανῶν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν.

Τὸ πρόβλημα τῆς διοικήσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους καὶ γενικῶς τὰ ζητήματα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ κατευθύνει ἡ ἀρχή, καθ' ἣν «τὸ Στέμμα ζητεῖ χρήμα, ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων παρέχει τοῦτο καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Λόρδων συναινεῖ».

Ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων διεκήρυξε τὴν ἀρχὴν ταύτην καὶ γενικώτερον ἐθεμελίωσε τὴν δημοσιονομικὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἐξουσίαν τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὸ ἔτος 1713 καὶ εἰς τὸ *Standing Order* ὑπ' ἀριθμ. 66, διευρυνθὲν κατὰ τὰ ἔτη 1852 καὶ 1866, ἀλλὰ καὶ ἐνωρίτερον κατὰ τὸ ἔτος 1707. Πέραν τῶν Συνταγματικῶν Νόμων καὶ *Standing Orders*—μονίμων νόμων—τὸ Κοινοβούλιον ἐν Ἀγγλίᾳ ἔχει διαμορφώσει ἰδιαιτέρον, τινὰ, τρόπον κώδικα, τιτλοφορούμενον «*Lex et Consuetudo Parliamenti*», Νόμοι καὶ Ἔθιμα Κοινοβουλευτικά.

Κατὰ συνέπειαν τῶν ἐκ τούτων ἐπιταγῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς δὲν ὑποβάλλει πρὸς ψήφισιν πρότασιν βουλευτοῦ διὰ τῆς ὁποίας προτείνεται ἡ αὔξησις δαπανῶν ἢ προβλέπεται νέα δαπάνη (2).

1. Παρ' ἡμῖν διαπιστοῦμεν ἀντιφάσεις τινὰς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, τῶν ὁποίων ἡ ἄρσις ὑποδεικνύεται κατὰ τὸ δυνατόν, ὡς ἐκτίθεται ὡς ἐν σελ. 374 καὶ ἐπ.

2. Πρβλ. Π. Β. Δ ε ρ τ ι λ ῆ, Σύστημα Δημοσίας Οικονομικῆς, τ. Β' σελ.

Ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων ὅμως δύναται νὰ παράσχη ἐλάσσονας τῶν ζητηθεισῶν πιστώσεων ἢ νὰ μὴ ἐγκρίνη ποσῶς αἰτουμένας δαπάνας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ προτείνῃ αὐξήσιν δαπανῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἔσοδα ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ἐγκρίνη μᾶλλον σημαντικὰ ἔσοδα ἢ ὅσον ἐζητήθησαν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν. Πρέπει νὰ προστεθῇ, ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ Βουλὴ τῶν Λόρδων ἰδίως κατόπιν τῶν περιορισμῶν τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος αὐτῆς, τὰς ὁποίας ὑπέστη κατὰ τὸ ἔτος 1911 καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1946, ἔχει περιορισμένην δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων (1).

Ἐξ ἄλλου, δεύτερον, ἡ δημοσιονομικὴ πρωτοβουλία τῆς Κυβερνήσεως ἀναγνωρίζεται ἐπίσης καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα κράτη, ἅτινα δὲν πάσχουν οἰκονομικῶς ὡς ἡ Ἑλλάς. Ἀναγνωρίζεται οὕτως ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐν Γερμανίᾳ, τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1921 καὶ εἰς ἄλλα κράτη τῶν νομοθεσιῶν τῶν κρατῶν τούτων, ὅσον καὶ παρὰ τῶν συγγραφέων τοῦ Δημοσίου Δικαίου καὶ τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς (2). Ἐξ ἄλλου εἰς τὸ ἄρθρον 108 τοῦ Ἰσπανικοῦ Συντάγματος τῆς 9 Δεκεμβρίου 1931 ὀρίζεται, ὅτι ἡ πρότασις περὶ αὐξήσεως τῶν πιστώσεων τοῦ σχεδίου τοῦ προϋπολογισμοῦ πρέπει νὰ ὑπογράφηται ὑπὸ τοῦ 1/10 τῶν μελῶν τῆς Βουλῆς καὶ νὰ κυρωθῇ ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς. Μᾶλλον ἀξιοσημεῖωτος εἶναι ἡ διαγραφομένη ἐν Γαλλίᾳ κίνησις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς δημοσιονομικῆς πρωτοβουλίας τῆς Κυβερνήσεως. Πράγματι ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς της, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1944 διὰ περισσοτέρων διατάξεων περιορίσθη ἡ

373 καὶ ἐπ. Βλέπε ὁμοίως R. G. H a w t r e y «The Exchequer and the control of expenditure, London 1921, F i t z - G e r a l d, Histoire du droit budgétaire du Royaume-Uni de Grande-Bretagne, Annales des finances publiques No 11 σελ. 111 καὶ ἐπ. Βλέπε ὁμοίως H. L a u f e n b u r g e r, Économie Financière en trois leçons, Paris 1950, σελ. 16.

1. Πρβλ. H. L a u f e n b u r g e r, Finances Comparées (β' ἔκδ.) Paris 1951, σελ. 8 καὶ ἐπ. Ὅμοίως εἰς τὰς Ἠν. Πολιτείας τῆς Βορ. Ἀμερικῆς, ἡ Βουλὴ τῶν Ἀντιπροσώπων ἔχει μεγαλυτέραν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν ἔναντι τῆς Γερουσίας. Ἐξ ἄλλου καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἔχει μεγαλυτέραν ἐξουσίαν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Δημοκρατίας. Εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνῶσιν τὸ Κοινοβούλιον ὑποχωρεῖ πρὸ τῶν κατευθύνσεων, τὰς ὁποίας ἐπεξεργάζεται ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ τὸ Συμβούλιον τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ὅπερ εἶναι ὑπεύθυνον ἔναντι τῶν Σοβιέτ. Πρβλ. H. L a u f e n b u r g e r, op. cit. σ. 13 καὶ ἐπ.

2. Πρβλ. Π. Β. Δ ε ρ τ ι λ ῆ, op. cit. σελ. 371 καὶ ἐπ.

δημοσιονομική ἀρμοδιότης τοῦ Κοινοβουλίου, διότι τοῦτο «ψηφίζει τὸν προϋπολογισμόν, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῶν δαπανῶν» (1). Δι' ἐτέρας διατάξεως ἀντὶ τῆς πλήρους καταργήσεως τῆς πρωτοβουλίας τοῦ Κοινοβουλίου ἐπὶ δαπανῶν, θεσπίζεται τὸ veto τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ προτάσεων δαπανῶν (2).

1. Πρβλ. (διδως L. T r o t a b a s, Le droit d'initiative en matière de dépenses et la pratique du régime parlementaire français, Annales de finances publiques T. II, Paris 1936 σελ. 102 καὶ ἐπ. Εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Βορ. Ἀμερικῆς ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δύναται νὰ ἀντιτάξῃ veto εἰς τὸν προϋπολογισμόν, τὸν ὁποῖον ἐψήφισε τὸ Κογκρέσσον καὶ νὰ ἀρνηθῇ τὴν δημοσίευσίν του, ἐφ' ὅσον δὲν συνεκέντρωσε κατὰ τὴν ψήφισίν του πλειοψηφίαν τῶν 2/3 τῶν μελῶν τοῦ Κογκρέσσου. Βλέπε σχετικῶς ἐπίσης καὶ E d. A l l i x, Traité de Finances, Paris 1927, σελ. 12. Ὁμοίως H. L u t z, Public Finance, New York (3 ἔκδ., 1936) σελ. 882 καὶ ἐπ. Βλέπε ὁμοίως καὶ Β. Λ α μ π ρ ι ν ἄ κ η, Σχέσεις Κοινοβουλίου καὶ Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς Ἐπετηρίδα τῆς Ἀ. Σ. (Παντείου) Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, Ἀθήναι 1950, σελ. 224 καὶ ἐπ. P. E. T a y l o r, The Economics of Public Finance, New York 1948, σελ. 23 καὶ ἐπ., H. M. S o m e r s, Public Finance and National income, New York 1944, σελ. 492 καὶ ἐπ.

2. Βλέπε ἄρθρον 28 τῆς Ordonnance τῆς 21 Ἀπριλίου 1944, νόμον τῆς 2 Νοεμβρίου 1945. Πρβλ. M. D u v e r g e r, La procédure budgétaire depuis la libération, Revue de Science et de Législation financières, 1946, σελ. 310 καὶ ἐπ., ὁμοίως H. L a u f e n b u r g e r, op. cit. σελ. 17 καὶ ἐπ. Τὸ ἄρθρον 17 ὅμως τοῦ Γαλλικοῦ Συντάγματος τῆς 27 Ὀκτωβρίου 1946 δρίζει, ὅτι «οἱ βουλευταὶ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἔχουν τὴν πρωτοβουλίαν ἐπὶ τῶν δαπανῶν». Βλέπε ὁμοίως Ἡλ Κ υ ρ ι α κ ο π ο ὄ λ ο υ, Δύο Νέα Συντάγματα, Θεσσαλονίκη 1950 σελ. 41 ὑποσ. 122. Βλέπε ὁμοίως Le Budget dans le cadre de Economie Nationale, Travaux de l' Institut International de finances publiques (5η σύνοδος) ἐν Βασιλεῖα κατὰ Σεπτέμβριον 1949 ἀνακοίνωσιν P. H e r v i e u σελ. 124 καὶ ἐπ. Ἐν πάσῃ ὁμως περιπτώσει οὐδεμία πρότασις τείνουσα εἰς τὴν αὔξησιν τῶν προβλεπομένων δαπανῶν ἢ εἰς τὸ νὰ ἐπιούρη νέας δαπάνας δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ προταθῇ κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ. Κατὰ συνέπειαν μόνον δι' ἰδίου νόμου ἐπιτρέπεται ἡ αὔησις τῶν δαπανῶν. Πρβλ. ὁμοίως H. L a u f e n b u r g e r, Finances Comparées. (2α ἔκδ.) Paris, 1950, σελ. 8 καὶ ἐπ. Ἐξ ἄλλου κατὰ τὸ ἄρθρον 81 τοῦ Ἰταλικοῦ Συντάγματος τῆς 1 Ἰανουαρίου 1948 ὀρίζεται, ὅτι ὑπὸ τοῦ νόμου περὶ ἐγκρίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιβληθῶσι νέοι φόροι καὶ νέαι δαπάναι. Πᾶς ἕτερος νόμος, ὅστις συνεπάγεται νέας δαπάνας ἢ ἠϋξημένας δαπάνας πρέπει νὰ ὑποδεικνύῃ τὰ μέσα τῆς καλύψεώς των. Σχετικῶς βλέπε μελέτην τοῦ καθηγητοῦ S t a m m a t i ὑπὸ τὸν τίτλον Le droit budgétaire italien εἰς Annales de finances publiques τ. X. σελ. 48 καὶ ἐπ. Ἐν Βελγίῳ ἐν σχέσει μετὴν ἐξέτασιν τῶν προτάσεων, αἵτινες συνεπάγονται βάρη εἰς τὸν προϋπολογισμόν ἰδιαιτέρα εἶναι ἡ ἐξουσία τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἀπαρτιζομένης ἀπὸ τὸν Πρωθυπουργόν, Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, τὸν Ὑπουργὸν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καὶ τῶν Συντάξεων καὶ δύο ἐτέρους Ὑπουργούς.

γ) *Τελικαὶ παρατηρήσεις καὶ κρίσεις.*—Ὡς ἐσημειώσαμεν καὶ ἀνωτέρω διὰ τῶν προταθεισῶν προσθηκῶν εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον 61 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου καὶ ἐκείνων τοῦ ἄρθρου 57 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου δὲν κατοχυροῦται σαφῶς ἡ τήρησις τῶν διατάξεων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν σύνταξιν τῆς ἐκθέσεως τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ ὡς καὶ τῶν διατάξεων, αἵτινες ὀρίζουν, ὅτι τὰ νομοσχέδια διὰ τῶν ὁποίων ἐπιβάλλονται τοπικοὶ φόροι ὑπὲρ νομικῶν προσώπων δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ δικαίου δέον νὰ προσυπογράφωνται καὶ ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἐξ ἄλλου οὐδαμοῦ εἰς τὰ ὑπὸ κρίσιν σχέδια Συντάγματος ἀνευρίσκειται διάταξις περὶ προσυπογραφῆς ἐπίσης καὶ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν Διαταγμάτων διὰ τῶν ὁποίων ἐπιβάλλονται τοπικοὶ ἢ εἰδικοὶ φόροι (1). Ἴσως ἡ τελευταία αὕτη παράλειψις νὰ εὕρισκῃ δικαιολογίαν εἰς τὸ ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρον μὲν 33 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου μόνον διὰ τυπικῶν νόμων καὶ οὐχὶ διὰ Διατάγματος, ἐκδιδόμενου κατὰ νομοθετικὴν ἐξουσιοδότησιν, ἐπιβάλλεται ὁ φόρος, εἰς δὲ τὴν παράγρ. 2 τοῦ ἄρθρου 59 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου, ὀρίζεται ὅτι «τὸ ἀντικείμενον τῆς φορολογίας, ὁ φορολογικὸς συντελεστὴς καὶ αἱ ἀπὸ τῆς

Πρβλ. *L e f é b u r e*, *L' exécution du budget en Belgique* εἰς *Annales de finances publiques*, τ. X. σελ. 128. Βλέπε ὁμοίως ἀνακοίνωσιν τοῦ *G. D e r n o u c h a m p s* εἰς προμνησθεῖσαν ἔκδοσιν τοῦ *Institut International de finances publiques* εἰς σελ. 146 καὶ ἐπ. Ἐπίσης εἰς τὸ ἄρθρον 80 τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Συντάγματος τῆς 31 Ἰανουαρίου 1946 ὀρίζεται, ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Ὀμοσπονδιακῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας ἐπιφορτίζεται μὲ τὴν κατάρτισιν καὶ τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ γενικοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου τοῦ κράτους καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, καταρτίζει καὶ πραγματοποιεῖ τὰ ἐτήσια οἰκονομικὰ σχέδια (*plans*). Ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἑλβετίαν βλέπε Δ. Κ. Ψαρροῦ, Ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἑλβετίας. Ἀθῆναι 1950 ἰδίως εἰς σελ. 66 καὶ ἐπ. Τέλος ἐν σχέσει πρὸς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν βλέπε ἀνακοίνωσιν τοῦ *A. M i c h e l s o n* εἰς προμνησθεῖσαν ἔκδοσιν τοῦ *Institut international de finances publiques* σελ. 165 καὶ ἐπ. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἐκ τῶν Σοβιετικῶν Συνταγμάτων δὲν ἀντλεῖ ὁ ὕπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν ἰδιαιτέραν ἐξουσίαν. Ἐκ τῆς νομοθεσίας ὅμως, ὡς τοῦ Διατάγματος τοῦ ἔτους 1936, αἱ ἀρμοδιότητες τούτου ἔχουν κατὰ πολὺ ἐπεκταθῆ. Πρβλ. *M i c h e l s o n* ὡς ἀνωτέρω σελ. 175 καὶ ἐπ.

1. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι τοιαύτη ὑποχρέωσις θεσπίζεται δυνάμει τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ νόμου 1619 τοῦ ἔτους 1951 κατὰ τὸ ὅποιον τὰ Διατάγματα διὰ τῶν ὁποίων ἐπιβάλλονται τοπικοὶ φόροι προσυπογράφονται καὶ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

φορολογίας ἀπαλλαγῆ ἢ ἐξαιρέσεις καὶ ἡ ἀπονομὴ συντάξεων δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι ἀντικείμενα νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως»⁽¹⁾ ἢ ὡς ἔχει ἐν ἄρθρῳ 33 τοῦ σχεδίου Δ. Χατζίσκου, «δέον ἀπαραιτήτως νὰ περιέχωνται ἐν τυπικῷ νόμῳ». Τὴν τελευταίαν ἄποψιν ὁμως δὲν θεωροῦμεν ἀπολύτως σκόπιμον, διότι καθ' ἡμᾶς ἀρκεῖ ἡ σαφής, βεβαία καὶ προσδιωρισμένη νομοθετικὴ ἐξουσιοδότησις διὰ τὴν διὰ Διατάγματος ἐπιβολὴν φόρων.

Ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ νομοσχέδια, ἅτινα ἐπιφέρουν δαπάνας δὲν εἰσάγονται ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς, ἂν δὲν προέρχωνται ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν. Καὶ τοιαῦται ἀρχαὶ ἐκπηγάζουν ἤδη ἀπὸ τὰ ἐν λόγῳ σχέδια Συντάγματος.

Παρ' ἡμῖν τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 453/1934 ἀποφάσεώς του, ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ, ἐδέχθη ὅτι ἡ ἔκθεσις περὶ ἧς τὸ ἄρθρον 29 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 ἀποτελεῖ ἐσωτερικὸν στοιχεῖον τοῦ νόμου. Συνεπῶς δὲν ὑποχρεώνει τοὺς δικαστὰς καὶ τὴν διοίκησιν εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς μὴ συντάξεως τῆς τόσοσιν μεγάλην σκοπιμότητα ἐχούσης ἐκθέσεως, καθ' ὅσον τὰ δικαστήρια δύνανται νὰ ἐξετάσῃ μόνον τὰ ἐξωτερικὰ τυπικὰ στοιχεῖα τοῦ νόμου οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἐσωτερικὰ τοιαῦτα, ὡς εἶναι ἡ ἔκθεσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ἢ κατὰ τὸ ἄρθρον 49 παράγρ. 3 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 ἔκθεσις τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ, τῶν ὁποίων ἡ τήρησις κατὰ τὴν διατύπωσιν τῆς προμνησθείσης ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας βεβαιοῦται αὐθεντικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ νόμου. Σ. Ε. 1520/1951.

Διὰ τῆς προσθήκης ὁμως ὅτι πρέπει νὰ γίνεταί μνεῖα εἰς τοὺς σχετικὸς νόμους περὶ τῆς τηρήσεως τῆς ἐν λόγῳ διατάξεως τοῦ Συντάγματος διὰ τῆς ἀναγραφῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ νόμου τῆς σχετικῆς παραγράφου καὶ ἄρθρου τοῦ Συντάγματος, τὰ δικαστήρια ἀσφαλῶς θὰ κρίνουν ὡς ἀντισυνταγματικὸς τοὺς νόμους, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν θὰ γίνεταί μνεῖα τῆς σχετικῆς διατάξεως τοῦ Συντάγματος.

1. Ὡς ἐκ τῆς ἐκφράσεως ταύτης τοῦ συντάκτου τοῦ ἄρθρου 59 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου, ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι τὰ θέματα ταῦτα δὲν ὑπάγονται οὐδὲ εἰς τὴν ρύθμισιν διὰ νομοθετικοῦ διατάγματος, περὶ ἧς γίνεται λόγος εἰς τὸ ἄρθρον 35 (παραγρ. 2) τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου, διότι ὑπόκεινται εἰς τὴν διὰ νόμου ρύθμισιν ἐκ ρητῆς διατάξεως τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει φρονοῦμεν, ὅτι τὰ θέματα τῆς φορολογίας δὲν θὰ πρέπει νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὴν διὰ νομοθετικοῦ διατάγματος ρύθμισιν τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου Συντάγματος.

τος, καθ' ὃν τρόπον κρίνουν ἀντισυνταγματικὰ τὰ κανονιστικὰ διατάγματα, τὰ ὁποῖα δημοσιεύονται χωρὶς τὴν ἐπεξεργασίαν τούτων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὡς ὀρίζει τὸ ἄρθρον 102 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927, διότι ἐν ἀρχῇ τοῦ κανονιστικοῦ διατάγματος ἀναγράφονται αἱ λέξεις «μετ' ἐπεξεργασίαν ἢ γνώμην τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας».

Πρέπει ὅμως νὰ σημειώσωμεν, ὅτι τόσον εἰς τὰ προμνηθέντα σχέδια Συντάγματος, ὅσον καὶ εἰς τὰ κατὰ καιροὺς ἰσχύοντα Συντάγματα δὲν περιλαμβάνεται διάταξις, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ προκειμένου περὶ τῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν Νομοθετικῶν Σωμάτων. Ὡς ἔχει ἤδη ἡ νομοθεσία, ἐν περιπτώσει αὐξήσεως τῶν δαπανῶν τούτων οὐδεὶς ἔλεγχος ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ Ἑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Καθ' ἡμᾶς πρέπει νὰ περιληφθῇ διάταξις εἰς τὸ Σύνταγμα διὰ τῆς ὁποίας νὰ ὀρίζηται, ὅτι αἱ σχερικαὶ διατάξεις τοῦ Συντάγματος, ὡς αἱ τῶν ἄρθρων 66, 67 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου ἰσχύουν καὶ διὰ πᾶσαν πρότασιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν ἰσχὺν καὶ τροποποίησιν τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς.

Ἄλλ' ὡς ἔχομεν ἤδη μνημονεύσει κατὰ τὰ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα ἡ μεγαλύτερα ἐξουσία τοῦ Ἑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐκπηγάζει ἐκ τοῦ προμνησθέντος περιφήμου ψηφίσματος τῆς 7ης Ἰουνίου 1927, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Ἑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔχει τὴν εὐχέρειαν νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐνέργειαν δαπανῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους ἐν περιπτώσει δυσχερειῶν τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Αἱ διατάξεις τοῦ ἐν λόγῳ ψηφίσματος, αἵτινες ἔχουν συνταγματικὴν δύναμιν (1), ἔχουν ἐπισύρει σφοδρὰς ἐπικρίσεις, καθ' ὅσον δὲν ἀναφέρονται μόνον εἰς τὴν μείωσιν τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τῆς Βουλῆς, ἀλλὰ περιορίζουν καὶ τὴν ἐλευθερίαν δράτεως τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, δηλαδὴ τῶν ἄλλων Ἑπουργῶν, πρὸς διάθεσιν τῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ, αἵτινες ἐψηφίσθησαν ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου. Αἱ ἐπικρίσεις αὗται δὲν στεροῦνται ἐρείσματος, ὅταν αἱ διατάξεις αὗται συμβαίη νὰ ἔχουν αὐθαίρετον ἐφαρμογὴν. Ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν παρεμβαίνει ἡ αὐθαιρεσία, αἱ διατάξεις αὗται δὲν στεροῦνται καὶ σκοπιμότητος. Πράγματι ὁ Ἑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔχει τὴν εὐθύνην τῆς ἰσορροπίας τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ὁ διάσημος Γάλλος καθηγητῆς G. Jèze (2) ὑπογραμμίζων τὴν σκοπιμότητα τῆς ἐνισχύσεως

1. Πρβλ. Π. Β. Δερτιλή, *op. cit.* τ. Β' σελ. 438 καὶ ἐπ.

2. Πρβλ. G. Jèze, *Revue de Science et de Législation financières*, 1929 σελ. 9 καὶ ἐπ.

τῆς ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν πολὺ ὀρθῶς γράφει: «Là où est la responsabilité, là doit être le rounoir», δηλαδή ὅπου ἡ εὐθύνη, ἐκεῖ πρέπει νὰ ἀνήκη ἡ ἐξουσία. Ἀποτελεῖ λοιπὸν παραγνώρισιν τῆς ἰδιαιτέρας εὐθύνης τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ σφετερισμὸν τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἢ μετατόπισις τῆς εὐθύνης, τὴν ὁποῖαν ἔχει κατὰ τὴν διοίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν, ἧτις συνίσταται εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἰσορροπίας αὐτῶν καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς πολιτικῆς τοῦ συντονισμοῦ τῶν δαπανῶν καὶ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους καὶ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου. Τὰ καθήκοντα ταῦτα τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν παραβλάπονται διὰ τῆς εἰς τὸ βαρὺ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἔργον του παρεμβάσεως ἐνεργειῶν καὶ πράξεων, αἵτινες ἔχουν προέλευσιν ἐκ μὴ ὑπευθύνων προσώπων ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἰσορροπίας τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὅταν αὐταὶ τείνουν νὰ ἀνατρέψουν τὸ ἔργον τοῦ συντονισμοῦ τῆς πολιτικῆς τῶν δαπανῶν καὶ ἐσόδων τοῦ κράτους.

Ἀναχωροῦντες λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἰδιαιτέρας εὐθύνης τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ πρὸς ὀλοκλήρωσιν καὶ τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ περιληφθοῦν εἰς τὸ Σύνταγμα αἱ συνταγματικῆς ἄλλωστε φύσεως διατάξεις τοῦ προμνησθέντος ψηφίσματος τῆς 7 Ἰουνίου 1927 ὑπὸ ἄλλην τινὰ ὄμως πληρεστέραν διατύπωσιν καὶ ὀργάνωσιν εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑπόκηται εἰς νομικὸν καὶ ἐπωφελεῖ διακανονισμὸν ἢ ἄσκησις τῆς ἰδιαιτέρας ταύτης ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν (1).

Πρὸς τοῦτο ἐπὶ πλέον ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ βαρυτάτου, ἀλλ' ἀχαρίστου τούτου ἔργου, ἐπιβάλλεται νὰ βοηθηται ὑπὸ εἰδικευμένου προσωπικοῦ καὶ ἐπαρκῶς ἱκανοῦ εἰς τὴν ἐκτίμησιν ἀκόμη τῶν ἀπωτέρων σκοπῶν, οἵτινες ἐπιδιώκονται διὰ τῶν προτεινομένων δαπανῶν, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ ἐξουσία τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἀποβαίνει ἐπιζημία, ἐφ' ὅσον ἀδυνατεῖ

1. Πρέπει νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι εἰς τοὺς κόλπους τῆς Α' Ἐπιτροπῆς Ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος ὑπὸ τὴν προεδρίαν Δ. Χατζίσκου τὸ ἐν λόγῳ ψήφισμα ἔτυχε αὐστηρᾶς κριτικῆς ἰδίως ὑπὸ τῶν βουλευτῶν Στ. Κωστοπούλου καὶ Γ. Μπακοπούλου καὶ τελικῶς δὲ ἐγένετο δεκτὴ ἢ ἐνσωμάτωσις αὐτοῦ εἰς τὸ Σύνταγμα, ὡς εἶχε προτείνει ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Δ. Χέλμης εἰς ἔγγραφόν του πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος. Βλέπε Πρακτικὰ κλπ., ὁρ. cit. τ. Ε' σελ. 1611. Ἡ αὐτὴ ἄποψις ἐπεκράτησε εἰς τὴν Β' Ἐπιτροπὴν Ἀναθεωρήσεως. Βλέπε σχετικῶς Β. Στεφανοπούλου, ὁρ. cit. σελ. 39 καὶ ἐπ., ἐπικρίνοντος τὸ ψήφισμα τοῦτο.

οὗτος νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰς παραγωγικὰς καὶ δημιουργικὰς ἐπιδιώξεις τῶν συναδέλφων του καὶ παρεμποδίζει τὸ δημιουργικὸν ἔργον αὐτῶν ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν τοῦ κράτους.

Πρέπει νὰ προσθέσωμεν ἀκόμη, ὅτι πλὴν τῆς πολιτικῆς τοῦ συντονισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσορροπίας τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιδιώκεται ἀκόμη διὰ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν νομοσχεδίων εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Δημοσίου Λογιστικοῦ καὶ τῶν προτεινομένων δαπανῶν ἢ προσαρμογῆ τῶν διατάξεων τῶν νομοσχεδίων εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς βασικῶν νομοθετημάτων εἰς τρόπον, ὥστε ἐπὶ τινῶν θεμάτων, ὡς π.χ. ὀργανώσεως ὑπηρεσιῶν ἀπὸ δημοσιονομικῆς ἀπόψεως καὶ ρυθμίσεως θεμάτων ἐν γένει προσωπικοῦ ἢ νομοθεσία παρ' ἡμῖν νὰ ὑπόκειται εἰς ὁμοιόμορφον ρύθμισιν (1).

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους, ἐφ' ὅσον αἱ διατάξεις τοῦ Συντάγματος ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατευθύνονται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς κατ' ἔτος ἐξασφαλίσεως κατὰ τὸ δυνατόν τῆς ἰσορροπίας τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐνδείκνυται μὲν ἡ διατήρησις τῆς ἰδιαίτερας ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἀλλὰ ἐπιβάλλεται τότε καὶ ἡ βελτίωσις τῶν σχετικῶν διατάξεων, ὡς ἡ πληρεστέρα ὀργάνωσις τῆς ὑπηρεσίας, ἣτις βοηθεῖ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὸ ἄχαρι, δυσάρεστον, ἀντιδημοτικόν, ἀλλὰ καὶ βαρυσήμαντον ἔργον αὐτοῦ.

1. Ὑποστηρίζεται, ὅτι ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις Δημοσίου Λογιστικοῦ δεόν νὰ περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν δαπανῶν. Τοῦτο εἶναι ἀληθές. Ἐφ' ὅσον ὁμοῦς ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κατὰ τὸ προμνησθέν ψήφισμα τῆς 7 Ἰουνίου 1927 δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν πραγματοποιήσιν νομίμου δαπάνης προβλεπομένης εἰς τὸν προϋπολογισμόν, ἐκ τούτου ἀγόμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι δὲν ἀπομακρύνεται τῶν κειμένων διατάξεων, ἂν ἀρνηθῇ τὴν ἔγκρισιν δαπάνης, ἐφ' ὅσον δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἀνάληψιν καὶ ἔγκρισιν δαπάνης βασιζομένης εἰς νόμον. Τέλος δεόν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἡ προγραμματικὴ ἐκτίμησις τῶν δαπανῶν τῶν νομοσχεδίων ἐνδείκνυται καὶ ὅταν ἀκόμη ἐπιδιώκεται ἡ τήρησις τῶν νεωτέρων ἰδεῶν περὶ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους περὶ τῶν ὀποίων κάμνομεν μνείαν εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον. Περιοριζόμεθα ἐνταῦθα ἀπλῶς νὰ σημειώσωμεν, ὅτι δεδομένου ὄντος, ὅτι κατὰ τὰς νεωτέρας θεωρίας περὶ ἰσορροπίας τοῦ προϋπολογισμοῦ ὡς καὶ καταρτίσεως οἰκονομικῶν προγραμμάτων διαρκείας περισσοτέρων ἐτῶν παρεκκλίνομεν ἀπὸ τὰς κλασσικὰς ἀρχὰς περὶ ἰσορροπίας τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐκ τούτου ἀναγκαίως προκύπτει, ὅτι ἐπὶ ἐφαρμογῆς τῶν νεωτέρων περὶ προϋπολογισμοῦ θεωριῶν ἐνδείκνυται νὰ ἀναπροσαρμόσωμεν καὶ τὰς ἀρχὰς περὶ προγραμματικῆς ἐκτιμήσεως τῶν δημοσίων ἐν γένει δαπανῶν, αἰτινες ἀρχαὶ πρέπει νὰ εἶναι διάφοροι ἐπὶ τῶν συνήθων προϋπολογισμῶν καὶ διάφοροι ἐπὶ τῶν προϋπολογισμῶν ἐπενδύσεως.

Πρέπει ἀκόμη νά προσθέσωμεν, ὅτι ὡς ἔχουν ἤδη αἱ διατάξεις τοῦ προμνησθέντος ψηφίσματος, δέν συγχωρεῖται ἡ μεταβίβασις τῆς ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, τὴν ὁποῖαν ἐκ τούτων ἀντλεῖ, εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸν ὄργανα, ἐνῶ ἀντιθέτως ἤδη παρ' ἐλπίδα ἡ ἐξουσία αὕτη ἀσκειῖται ὑπὸ ὀργάνων, ἅτινα ὀρίζει ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν χωρὶς νά προβλέπεται εἰς τὸ προμνησθὲν ψήφισμα (1), ὅτι συγχωρεῖται μεταβίβασις τῆς ἐξουσίας ταύτης τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Φρονοῦμεν λοιπόν, ὅτι καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐπιβάλλεται, ὅπως αἱ διατάξεις τοῦ προμνησθέντος ψηφίσματος περιληφθοῦν εἰς τὸ Σύνταγμα ὑπὸ ἄλλην διατύπωσιν, μᾶλλον πρόσφορον ὅπως ἀπομακρύνῃ τὴν αὐθαιρεσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ἐπιτρέπουσαν τὴν μεταβίβασιν τῆς ἐξουσίας ταύτης καὶ εἰς ἄλλα ὑπηρεσιακὰ ὄργανα τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.

Υ. Ἔτεροι διατάξεις γενικωτέρου δημοσιονομικοῦ περιεχομένου

α) *Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ.*—Καὶ ἤδη ἄς ἀσχοληθῶμεν μὲ τὰς διατάξεις τῶν ἐν λόγῳ σχεδίων Συντάγματος, αἵτινες ἔχουν γενικώτερον δημοσιονομικὸν περιεχόμενον, ὅπου ἀνευρίσκομεν πράγματι νέας ἀξιολόγους προσθήκας, ὡς εἶναι τινες διατάξεις τῶν ἄρθρων 56 καὶ 67 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου. Διὰ τῶν διατάξεων τούτων ὁμοίως σκοπεῖται ἡ ἐνίσχυσις τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Καὶ πρῶτον, ὡς ἔχομεν μνημονεύσει, καὶ εἰς παλαιότερα Συντάγματα περιλαμβάνετο διάταξις, ὡς ἔχει ἡ διάταξις τῆς παραγρ. α' τοῦ ἄρθρου 66 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὄλα τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ κράτους ἀναγράφονται εἰς τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἀπολογισμὸν. Ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ἀναγνωρίζεται ἡ δημοσιονομικὴ ἐξουσία τῆς Βουλῆς, διότι ἐπιζητεῖται διὰ τῆς ἐν λόγῳ διατάξεως νά τεθῆ ὑπ' ὄψιν αὐτῆς διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ ὁ ἔλεγχος ὁλοκλήρου τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους. Ὡς ἔχει ὁμοίως ἡ ἐν λόγῳ διάταξις, ἣτις περικλείει τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἔχει τὴν ἔννοιαν οὐχὶ τῆς ἐπιταγῆς, ἀλλὰ ὡς ἐκτενέστερον ἀναπτύσσομεν ἀλλαχοῦ, ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς ὑποδείξεως ἢ τῆς κατευθυντηρίου γραμ-

1. Ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας Μ. Σ τ α σ ι ν ὁ π ο υ λ ο ς αἱ διατάξεις νόμων περὶ ἀρμοδιότητος τῶν διοικητικῶν ὀργάνων εἶναι δημοσίας τάξεως, τοῦ νόμου δὲ μὴ προβλέποντος σχετικῶς, δέν συγχωρεῖται ἡ μεταβίβασις τῆς ἀρμοδιότητος. Πρβλ. Μ. Σ τ α σ ι ν ὁ π ο ὑ λ ο υ, Δίκαιον διοικητικῶν πράξεων, Ἀθῆναι 1951 σελ. 190 καὶ ἐπ.

μῆς (1). Κατὰ συνέπειαν δὲν ἀποκλείει τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ἅτινα συνεπάγεται ἡ λειτουργία τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, εἰς λογαριασμὸν ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους. Ἡ γενίκευσις ὁμῶς τοῦ φαινομένου τούτου, δηλαδή τῆς ἀναγραφῆς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων δημοσίων ὑπηρεσιῶν εἰς λογαριασμοὺς ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, θὰ ἀνέτρεπε πλήρως τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ θὰ διέσπα πλήρως τὴν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Πρὸς παρεμπόδισιν κατὰ τὸ δυνατόν τοῦ φαινομένου τούτου ὀρθῶς ὡς δευτέρα παράγραφος περιελήφθη εἰς τὸ ἄρθρον 66 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου διάταξις, ἥτις μετὰ τῆς προσθήκης τῆς α' παραγράφου τοῦ ἰδίου ἄρθρου ἐξαρτᾷ τὴν παρέκκλισιν ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐνότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐκ νόμου προτεινομένου μόνον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ καθορίζοντος ἀπαραιτήτως τὰς γενικὰς ἀρχὰς διοικήσεως καὶ λογιστικοῦ τῶν ἀποχωριζομένων ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Ἡ παράγραφος γ' μάλιστα τοῦ προμνησθέντος 66 ἄρθρου, ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ, ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ μὴ ἀφήσῃ ἔκθετον τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐν λόγῳ διατάξεως τῆς β' παραγράφου τοῦ προμνησθέντος 66 ἄρθρου.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνότητος ἢ τοῦ ἐνιαίου τοῦ προϋπολογισμοῦ ἔχει ἀναγραφὴν εἰς τὰ Συντάγματα τῶν περισσοτέρων κρατῶν, ὡς εἰς τὸ ἄρθρον 115 τοῦ Βελγικοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1831, τὸ ἄρθρον 85 τοῦ Γερμανικοῦ Συντάγματος τῆς Βαϊμάρης τῆς 11 Αὐγούστου 1919. Μᾶλλον πληρεστέρα εἶναι ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου 81 τοῦ Ἰταλικοῦ Συντάγματος τῆς 1 Ἰανουαρίου 1948, ὀρίζοντος ὅτι αἱ Βουλαι ἐγκρίνουν κατ' ἔτος τὸν προϋπολογισμὸν καὶ τοὺς λογαριασμοὺς, οἵτινες ἐμφανίζονται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν.

Ἐξ ἄλλου κατὰ τὸ ἄρθρον 16 τοῦ Γαλλικοῦ Συντάγματος τῆς 27 Ὀκτωβρίου 1946 ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐπιλαμβάνεται τοῦ σχεδίου τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ ἄρθρον 17 αὐτοῦ ὀρίζεται, ὅτι ρυθμίζει (règle) τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ Ἔθνους, βοηθούμενη ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὅπερ εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιφορτισθῇ ἀπὸ τὴν Βουλήν μετὰ τὴν διεξαγωγὴν ἐρευνῶν καὶ μελετῶν ἐν σχέσει μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τὴν διαχείρισιν τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Ἐπίσης ὀρίζεται, ὅτι εἰς τὸν νόμον τοῦ προϋπολογισμοῦ περιλαμβάνονται μόνον δημοσιονομικαὶ διατάξεις. Καὶ εἰς

1. Βλέπε ἐκτενέστερον Π. Β. Δερτιλῆ, Ὁ προϋπολογισμὸς ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως εἰς Ἐπετηρίδα Διοικητικῶν Μελετῶν τ. 2—3 σελ. 87 καὶ ἐπ.

τὸ ἄρθρον 14 τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑνώσεως τῶν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν τῆς 5 Δεκεμβρίου 1936 ἔχει περιληφθῆ διάταξις, θεσπίζουσα τὴν ἔγκρισιν τοῦ ἐνιαίου προϋπολογισμοῦ τῆς Ε. Σ. Σ. Δ. ὡς καὶ τῶν φόρων καὶ ἐσόδων, οἵτινες ἀφοροῦν τοὺς προϋπολογισμοὺς τῆς Ε.Σ.Σ.Δ., τοὺς προϋπολογισμοὺς τῶν δημοκρατιῶν καὶ τοὺς τοπικοὺς προϋπολογισμοὺς.

β) *Ἡ χρονολογία τῆς ψηφίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τὰ προσωρινὰ δωδεκαμημέρια τοῦ προϋπολογισμοῦ.*— Ὁμοίως ἀξιολόγους προσθήκας ἢ τροποποιήσεις περιέχει τὸ ἄρθρον 67 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου, ὡς καὶ τὸ σχέδιον Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου ἐν ἄρθρῳ 60 αὐτοῦ.

Εἰς τὰ προγενέστερα Ἑλληνικὰ Συντάγματα ἀνεγράφετο, ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς εἰσάγεται εἰς τὴν Βουλὴν ἐντὸς τῶν δύο πρώτων μηνῶν τῆς τακτικῆς συνόδου αὐτῆς, ἥτις συνέπιπτε κατὰ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον (1), ἐνῶ ἡ ἔναρξις τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους εἶναι ἤδη παρ' ἡμῖν ἡ 1η Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπικροτήσωμεν τὴν διάταξιν τῆς παραγράφου β' τοῦ ἄρθρου 67 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου καὶ τοῦ ἄρθρου 60 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου κατὰ τὴν ὁποῖαν ὀρίζεται, ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς εἰσάγεται εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν δύο μῆνας τοῦλάχιστον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Οὕτω μετατίθεται ἡ χρονολογία τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς τὴν Βουλὴν ἐγγύτερον τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, τὸ μὲν διότι ἐκ τῆς πείρας τοῦ παρελθόντος ἐπείσθημεν, ὅτι καθίσταται ἀδύνατος ἡ συμμόρφωσις τῆς διοικήσεως πρὸς τὴν προμνησθεῖσαν ταύτην διάταξιν τῶν παλαιότερων Συνταγμάτων, τὸ δὲ διότι ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς πρέπει νὰ εἰσάγηται εἰς τὴν Βουλὴν εἰς χρόνον ἐγγύτερον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ διοίκησις θὰ ἔχη πληρέστερα δεδομένα, ἅτινα θὰ ἐπιτρέψουν τὴν κατάρτισιν ἀκριβοῦς καὶ εἰλικρινοῦς προϋπολογισμοῦ. Πρέπει ὅμως ἡ κατάθεσις τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς τὴν Βουλὴν νὰ συντελῆται οὐχὶ καὶ εἰς τόσον ἐγγὺς τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους χρόνον, ὥστε νὰ μὴ ἀφήνη εἰς τὴν Βουλὴν ἐπαρκὲς χρονικὸν διάστημα μέχρι τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰ-

1. Πρέπει νὰ ὑπομνησθῆ, ὅτι ὅτε ἐψηφίζετο τὸ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθὲν Σύνταγμα κατὰ τὸν τότε ἰσχύοντα νόμον ΣΙΒ' τοῦ ἔτους 1852, τὸ οἰκονομικὸν ἔτος ἤρχιζε τὴν 1 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους. Συνεπῶς περίπου δέμηνον χρονικὸν διάστημα εἶχεν ἐπίσης ἡ Βουλὴ πρὸς ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους.

κονομικοῦ ἔτους, ἵνα ἐπεξεργασθῆ ἐπαρκῶς τὸν προϋπολογισμόν. Διὰ τοῦτο φρονοῦμεν, ὅτι τὸ βραδύτερον δύο μῆνας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους πρέπει νὰ συντεληθῆ ἡ κατάθεσις τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς τὴν Βουλὴν, διότι ἡ ἐπεξεργασία αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἡ ψήφισις αὐτοῦ ἀπαιτοῦν χρόνον κανονικῶς περισσότερον τῶν δύο μηνῶν.

Πρέπει νὰ προστεθῆ, ὅτι παρὰ τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος ἡ Βουλὴ παρεῖδε τὸ καθήκον αὐτῆς πρὸς ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, διότι ὡς γνωστὸν ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως οὐδεὶς προϋπολογισμὸς ἔχει ψηφισθῆ μέχρι τοῦδε, καίτοι οἱ προϋπολογισμοὶ ἔχουν ὑποβληθῆ πρὸς ψήφισιν εἰς τὴν Βουλὴν. Μήπως λοιπὸν ἐγήρασαν καὶ κατέστησαν ἄχρηστοι οἱ θεσμοί, οἵτινες εἶναι συνυφασμένοι μὲ τὴν γένεσιν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν κατόπιν ἀγῶνων συνεχῶν, σφοδρῶν καὶ αἱματηρῶν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ ἢ μήπως παρ' ἡμῖν αἱ Βουλαὶ ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως τρόπον τινὰ ἀπεχθάνονται τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἅτινα ἀπορρέουν ἐκ τοῦ Συντάγματος καὶ ἡ ἀσκησις τῶν ὁποίων καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ τὸ παρελθὸν εἶχε λαμπρύνει τοὺς κοινοβουλευτικοὺς ἀγῶνας καὶ εἶχεν ἀνυψώσει τὸν δημόσιον βίον τῆς χώρας;

Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς οὐδὲν ἕτερον κράτος ἡ Βουλὴ ἐπέδειξεν ὄσπιν παρ' ἡμῖν περιφρόνησιν πρὸς τοὺς σκοποὺς μὲ τοὺς ὁποίους εἶναι συνυφασμένη κατὰ τὸ παρελθὸν ἡ γένεσις καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ.

Εἰδικώτερον πρέπει νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι τὸ ἄρθρον 60 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ ἔτους 1911/1864 ὀρίζει, ὅτι ἡ Βουλὴ ψηφίζει τὸν προϋπολογισμόν κατὰ τὴν ἐτήσιαν τακτικὴν σύνοδον αὐτῆς.

Κατὰ συνέπειαν ἡ Βουλὴ ὑποχρεοῦται νὰ ψηφίσῃ τὸν προϋπολογισμόν κατὰ τὴν ἐτήσιαν τακτικὴν σύνοδον αὐτῆς, ἣτις συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 54 τοῦ ἰδίου Συντάγματος ὀρίζεται ἀρχομένη τὴν 1 Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους, ὅτε ἡ Βουλὴ καὶ αὐτοδικαίως συνέρχεται. Τὸ Σύνταγμα ὅμως δὲν ἐπέβαλλε καὶ ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκείου οἰκονομικοῦ ἔτους. Ἀπλῶς μόνον ὀρίζετο εἰς τὸ προμνησθὲν ἄρθρον, ὅτι εἰσάγεται εἰς τὴν Βουλὴν ἐντὸς τῶν δύο πρώτων μηνῶν τῆς συνόδου, ἀφοῦ δὲ ἐξετασθῆ ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς βουλευτῶν, ψηφίζεται κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα εἰς τμήματα ἐν τῷ Κανονισμῷ τῆς Βουλῆς ὀριστέα καὶ εἰς τέσσαρας διαφόρους ἡμέρας, καθ' ὕπουργεῖον δὲ δι' ὀνομαστικῆς κλή-

σεως⁽¹⁾. Κατὰ συνέπειαν συνεχωρεῖτο ἡ ψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ τακτικὴ σύνοδος τῆς Βουλῆς, ἀλλ' οὐχὶ ὁμως καὶ μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Πρέπει ἐπίσης νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἐφ' ὅσον ἰσχύσῃ τὸ ἄρθρον 35 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου, ὡς ἐκ τῆς ἐκφράσεως τοῦ συντάκτου τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου Συντάγματος (ἄρθρον 60), καθ' ἣν ἡ Βουλὴ ψηφίζει τὸν προϋπολογισμόν, δὲν συγχωρεῖται ἡ ψήφισις τούτου ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς βουλευτῶν περὶ τῆς ὁποίας γίνεται λόγος εἰς τὸ προμνησθὲν 35 ἄρθρον.

Ἡ μὴ ἔγκαιρος ὁμως ψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους ὀρθῶς ἐπικρίνεται εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος ἰδίως ὑπὸ τοῦ τότε βουλευτοῦ Γ. Μπακοπούλου⁽²⁾.

Λόγῳ ὁμως τῆς μὴ ἔγκαιρου ψηφίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ⁽³⁾ προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς προσωρινῆς διοικήσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους διὰ τοῦ συστήματος τῶν προσωρινῶν δωδεκατημορίων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Εἰς τὰ κατὰ καιροὺς ἰσχύοντα Ἑλληνικὰ Συντάγματα δὲν περιελήφθη διάταξις ρυθμίζουσα τὸ σύστημα τῆς παροχῆς τῶν προσωρινῶν δωδεκατημορίων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Παρ' ἡμῖν τὸ πρῶτον τὸ σύστημα τοῦτο ρυθμίζεται διὰ τοῦ ἄρθρου 20 τοῦ νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918 δυνάμει τοῦ ὁποίου ὀρίζεται, ὅτι ὁσάκις πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους δὲν ἔχει ψηφισθῆ ὁ νόμος τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐπιτρέπεται δι' εἰδικοῦ νόμου ἢ προσωρινῆς διοικήσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους ἐντὸς περιόδου καὶ ὁρίων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νόμου ὀριστέων.

Ἡ διὰ Β. Διατάγματος ἔγκρισις τῶν προσωρινῶν δωδεκατημορίων τοῦ προϋπολογισμοῦ, μὴ προβλεπομένη εἰς τὸ Σύνταγμα, ἐλέγχεται ἀντισυνταγματικῆ⁽⁴⁾.

Ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς οὐδὲ ἐπιτρέπεται κατὰ τὸ Σύνταγμα ἡ προσωρινὴ διοίκησις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους ἐξ ὀλοκλήρου δι' εἰδικῶν νόμων, καθ' ὅσον τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διοικήσεως τῶν ἐσόδων

1. Πρβλ. σχετικῶς Π. Β. Δερτιλῆ, ὁρ. cit. τ. Β' σελ. 356 καὶ ἐπ.

2. Βλέπε Πρακτικά, ὁρ. cit. τ. Ε' σελ. 1615, Π. Β. Δερτιλῆ, ὁρ. cit. τ. Β' σελ. 295 καὶ 369.

3. Ἐν σχέσει μὲ τοὺς λόγους εἰς τοὺς ὁποίους δύναται νὰ ὀφείλεται ἡ μὴ ἔγκαιρος ψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ βλέπε Π. Β. Δερτιλῆ, ὁρ. cit. τ. Β' σελ. 388 καὶ ἐπ. Ἐν σχέσει μὲ τὴν χρονολογίαν καθ' ἣν ἐψηφίσθησαν παρ' ἡμῖν οἱ προϋπολογισμοὶ βλέπε αὐτόθι σελ. 368 καὶ σελ. 290 καὶ ἐπ.

4. Πρβλ. Π. Β. Δερτιλῆ, ὁρ. cit. σελ. 387, Ἀλ. Σβώλου, Νομοθετικὰ Διατάγματα κατ' ἐξουσιοδότησιν τῶν Βουλῶν, Ἀθῆναι 1931 σελ. 50 καὶ ἐπ.

δων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους ἀντίκειται πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 60 τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος, καθ' ἣν ὀρίζεται ἐπιτακτικῶς, ὅτι ἡ Βουλὴ ψηφίζει τὸν προϋπολογισμόν.

Προφανῶς ὅμως δὲν νοεῖται ψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, ὅτε ἀκόμη οὐδὲ προάγονται οἱ σκοποί, τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκομεν διὰ τῆς ψηφίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὡς ἐκτενῶς ἀναπτύσσομεν εἰς τὴν προμνησθεῖσαν ἐργασίαν ἡμῶν.

Ἐπιβάλλεται λοιπὸν, ὅπως περιληφθῇ διάταξις εἰς τὸ Σύνταγμα, ἵνα ρυθμίζεται τὸ σύστημα τῆς παροχῆς προσωρινῶν δωδεκατημορίων τοῦ προϋπολογισμοῦ (1), ἣτις ὅμως δὲν διαλαμβάνεται εἰς τὰ ἐν λόγῳ σχέδια.

Ἄξια μνείας εἶναι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 81 τοῦ Ἰταλικοῦ Δημοκρατικοῦ Συντάγματος τῆς 1 Ἰανουαρίου 1948 δι' ἣς ὀρίζεται, ὅτι ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐξουσιοδοτεῖται μόνον διὰ νόμου καὶ διὰ περιόδους μὴ ὑπερβαινούσας εἰς τὸ σύνολον τοὺς τέσσαρας μῆνας. Ἐνδείκνυται, ὅπως υἱοθετηθῇ παρ' ἡμῖν διὰ διατάξεως τοῦ Συντάγματος ἀνάλογος περιορισμὸς εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους διὰ τῶν προσωρινῶν δωδεκατημορίων.

γ) *Ἡ ἀρχὴ τῆς εἰδικότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἡ μεγαλύτερα ἐξουσία τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.*—Ὡς ἐκτίθεται ἀνωτέρω κατὰ τὸ ἄρθρον 60 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος ὁ προϋπολογισμὸς ψηφίζεται κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα. Οὕτως ἐνσωματοῦται εἰς τὸ Σύνταγμα ἡ ἀρχὴ τῆς εἰδικότητος εἰς τὸν προϋπολογισμόν. Ἡ προμνησθεῖσα διάταξις τοῦ Συντάγματος δεσμεύει τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν προϋπολογισμόν, ὡς οὗτος ἐψηφίσθη κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα ὑπὸ τῆς Βουλῆς.

Κατὰ συνέπειαν ἐλέγχεται ὡς ἀντισυνταγματικὸς ὁ νόμος ὑπ' ἀριθ. 76 τοῦ ἔτους 1946, ὅστις ἐν ἄρθρῳ 2 αὐτοῦ ὀρίζει, ὅτι διαρκούσις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων οἰκ. ἔτους καὶ ἐν περιπτώσει ἀνεπαρκείας τῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων Ὑπουργείου τινὸς ἐπιτρέπεται ἡ αὔξησης τούτων διὰ μειώσεως ἄλλων τοιούτων τοῦ αὐτοῦ μόνον Ὑπουργείου. Ἐνδείκνυται λοιπὸν νὰ περιληφθῇ εἰς τὸ Σύνταγμα διάταξις, ἵνα διὰ ταύτης συγχωρῆται, ὡς ὁ νόμος θέλει ὀρίσει, ἡ αὐξομείωσις

1. Ἐν σχέσει μὲ τὸ συγκριτικὸν δίκαιον ἐν προκειμένῳ βλέπε Π. Β. Δερτιλῆ, *op. cit.* τ. Β' σελ. 392 καὶ ἐπ. Βλέπε ὁμοίως τὸ ἴδιον, τὸ συγκριτικὸν δίκαιον ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς Ἐπιθεώρησιν Κοινωνικῆς καὶ Δημοσίας Οἰκονομικῆς ἔτους 1938 σελ. 125 καὶ ἐπ. P. B. Dertilis, *Le droit budgétaire en Grèce, Revue de Science et de législation financières*, Paris 1938.

τῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ (1), τοιαύτη δὲ διάταξις ἐπίσης δὲν περιελήφθη εἰς τὰ ἐν λόγῳ σχέδια Συντάγματος. Τονίζομεν, ὅτι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἐνισχύεται ἡ ἐξουσία τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κα' εἰς ἄλλα κράτη (2), κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν ὁποίων ἡ ἀρχὴ τῆς εἰδικότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ δὲν τηρεῖται αὐστηρῶς, ὁ δὲ προϋπολογισμὸς ψηφίζεται οὐχὶ κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα, ἀλλ' ὡς ἐν Γαλλίᾳ εἰς τινὰ οἰκονομικὰ ἔτη καθ' Ὑπουργεῖον.

δ) *Ἄλλαι ἐνδεικνυόμεναι βελτιώσεις.*—Εἰς τὰ κατὰ καιροὺς ἰσχύσαντα Ἑλληνικὰ Συντάγματα, ὡς εἰς τὸ ἄρθρον 98 καὶ τοῦ ἐν ἔτει 1911 ἀναθεωρηθέντος Συντάγματος περιλαμβάνεται διάταξις, ἥτις ἐγγυᾶται τὴν ἰσοβιότητα τῶν μελῶν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἦτοι τοῦ προέδρου αὐτοῦ, τῶν ἀντιπροέδρων, συμβούλων καὶ παρέδρων τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, χωρὶς ὅμως νὰ περιλαμβάνεται διάταξις ἐγγυωμένη καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Εἰς ἄλλα Συντάγματα, ὡς εἰς τὸ Βελγικὸν Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1831, ἐν ἄρθρῳ 116 περιελήφθη σχετικὴ διάταξις (3).

Ἐξ ἄλλου ἐνδείκνυται ἡ πληρεστέρα ὀργάνωσις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καὶ ὁ περιορισμὸς αὐτοῦ εἰς τὰ κύρια αὐτοῦ ἔργα,

1. Πρβλ. ἐκτενέστερον Π. Β. Δερτιλῆ, *op. cit.* τ. Β' σελ. 346. Πρέπει ὅμως νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἐφ' ὅσον δὲν ἐπετεύχθη ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας ἡ ψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἐκ τοῦ λόγου-τούτου ἡ παράβασις ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ, τοῦ Συντάγματος ἐξουδετεροῦται. Ἄλλως καθ' ἡμᾶς ἐπεβάλλετο εἰς τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον νὰ ἀρνηθῆ τὴν θεώρησιν χρηματικῶν ἐνταλμάτων, βασιζομένων εἰς πιστώσεις ἐκ μεταφορᾶς ἄλλων κεφαλαίων ἢ ἄρθρων τοῦ προϋπολογισμοῦ ψηφισθέντων, ὡς ἐπιτάσσει τὸ Σύνταγμα κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα ὑπὸ τῆς Βουλῆς.

2. Πρβλ. H. L a u f e n b u r g e r, *Économie Financière en trois leçons*, Paris 1950 σελ. 17.

3. Πρβλ. Π. Β. Δερτιλῆ, *op. cit.* τ. Β' σελ. 417 καὶ αὐτόθι συγκριτικὸν δίκαιον ἰδίως ὑποσημ. 4. Ἐν σχέσει μὲ τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον εἰς ἄλλα κράτη, βλέπε ἀνακοινώσεις εἰς τὸ Institut de droit comparé de l'Université de Paris. (Section de finances publiques), δημοσιευθείσας εἰς *Annales de finances publiques*, ὡς τοῦ S a n d e r s ὑπὸ τὸν τίτλον *La Cour des comptes des Pays - Bas* (τ. X.), τοῦ Matton ὑπὸ τὸν τίτλον *Le contrôle de la Cour des comptes de Belgique* (τ. X.), τοῦ D e F o r b i n, *La Cour des comptes Allemande* (τ. Β') καὶ ἄλλων. Ὁμοίως Π. Β. Δερτιλῆ, τ. Β' σελ. 490 καὶ ἐπ. Ὁρθῶς ὅμως περιελήφθη εἰς τὴν § 4 τοῦ ἐν λόγῳ 98 ἄρθρου ἡ διάταξις, καθ' ἣν «ἀποφάσεις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἀφορῶσαι—ἰδίως—καταλογισμὸν ὑπολόγων καὶ ἀπονομῆν συντάξεων δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας», διότι ἡ κρίσις ἐν προκειμένῳ ἀνήκει εἰς τὸ ἐπίσης Ἀνώτατον τοῦτο Διοικητικὸν Δικαστήριον.

ἅτινα συνίστανται εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν δημοσίων διαχειρίσεων καὶ τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Παρὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τῆς νομοθεσίας, οὔτε ἡ κατάρτισις τῶν ἀπολογισμῶν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους οὔτε ἡ κατάρτισις τῶν ἰσολογισμῶν τοῦ Δημοσίου Ταμείου εἶναι ἔγκαιρος (Πρβλ. Π. Β. Δερτιλῆ *op. cit.* τ. Β΄, σελ. 500 καὶ ἐπ.). Ἐπὶ πλέον τὸ Ἑλεγκτικὸν Συνέδριον ἐξ ὀλοκλήρου ἐλησμόνησε τὴν σύνταξιν τῶν ἐκθέσεων ἐπὶ τούτων καὶ τῶν διαδηλώσεων ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους, αἵτινες κατὰ τὴν κειμένην νομοθεσίαν (βλέπε ἄρθρα 41 τοῦ νόμου 1555 τοῦ 1918 καὶ ἄρθρον 9 τοῦ νόμου 6254 τοῦ 1934), πρέπει νὰ συνοδεύουν τοὺς ἀπολογισμοὺς. Ἀντιθέτως ἐπεκτείνει ἐκάστοτε τὴν ἀρμοδιότητα αὐτοῦ ἐπὶ θεμάτων ξένων πρὸς τὰ κύρια ἔργα αὐτοῦ, ἐνῶ ἐπιβραδύνεται τὸ κύριον ἔργον αὐτοῦ, ὅπερ εἶναι ὁ ἔλεγχος τῶν δημοσίων διαχειρίσεων τόσον ἐντὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὅσον καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ.

Πρέπει ἀκόμη νὰ ἐπικρίνωμεν τὸν μαράσμον εἰς τὸν ὁποῖον περιῆλθε τὸ σύστημα τοῦ ἐλέγχου τῶν δημοσίων διαχειρίσεων ἐξ αἰτίας τῆς συστάσεως διαχειρίσεων ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τῆς ἐπεκτάσεως καὶ παρ' ἡμῖν τοῦ φαινομένου τῆς ἐθνικοποιήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων¹⁾ δημοσίας ὠφελείας καὶ ἐν γένει ἐξ αἰτίας τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου. Ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ διαχειρίσεων χαλαρῶς ἀσκεῖται ἡ ἐνεργὸς ἐποπτεία τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν ἐλέγχου τῆς διοικήσεως, ἂν μὴ πλήρης δὲν ἔχει λησμονηθῆ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν σχετικῶν διατάξεων ἐλέγχου. Εἰς ἄλλα κράτη τὸ Ἑλεγκτικὸν Συνέδριον ἐπιφορτίζεται μὲ ἀρμοδιότητας ἀσκήσεως ἐλέγχου ἐπὶ τῶν δημοσίων διαχειρίσεων ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ ἐπέκτασις καὶ ὁ πολλαπλασιασμός τῶν διαχειρίσεων τούτων, ὡς καὶ ἀκόμη τῶν κρατικῶν ἐπιχειρήσεων πρέπει νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐπ' αὐτῶν ἐνδεικνυομένου συστήματος ἐλέγχου καὶ τῆς ρυθμίσεως τῶν σχέσεων αὐτῶν μετὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως

1. Ἐν σχέσει μὲ τὰ προβλήματα ἐλέγχου, ἅτινα προκύπτουν ἐκ τῆς ἐθνικοποιήσεως ἐν γένει τῶν ἐπιχειρήσεων δημοσίας ὠφελείας, βλέπε ἔκδοσιν τοῦ Institut de droit comparé de l'Université de Paris ὑπὸ τὸν τίτλον *Les Nationalisations en France et à l'étranger*, Paris 1948, μετὰ προλόγου τοῦ κοσμητοροῦ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων L. Juilliot de la Morandière ὡς καὶ κριτικὰς παρατηρήσεις ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἐργασίας ταύτης, δημοσιευθείσας εἰς τὴν *Revue Hellénique de Droit International* Ἀπριλίου—Δεκεμβρίου 1949 σελ. 310 καὶ ἐπ.

τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἔλλειμματος ἢ ἐνδεχομένως τοῦ περισσεύματος αὐτῶν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ κράτους (1).

Διὰ τοῦτο ὑπογραμμίζομεν, ὅτι ἐνδείκνυται οὐχὶ μόνον ἡ βελτίωσις τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὴν ψήφισιν τῶν ἀπολογισμῶν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους, ὡς καὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ἀλλὰ ἰδίως ἡ πιστὴ ἐφαρμογὴ αὐτῶν καὶ τῶν διατάξεων περὶ ἀσκήσεως ἐλέγχου ἐπὶ τῶν δημοσίων διαχειρίσεων ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Πρέπει ἐπίσης νὰ περιληφθῇ εἰς τὸ Σύνταγμα διάταξις ἀφορώσα καὶ τὴν θέσιν παρ' ἡμῖν τῶν οἰκονομικῶν σχεδίων ἢ προγραμμάτων ὡς καὶ τῶν λογομένων ἐθνικῶν ἢ οἰκονομικῶν προϋπολογισμῶν. Πρὸς τοῦτο ἀξία μνείας εἶναι ἡ διάταξις, ἥτις περιλαμβάνεται εἰς τὸ ἄρθρον 80 τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Συντάγματος τῆς 31 Ἰανουαρίου 1946, ὅπου ὀρίζεται, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐπιφορτίζεται μὲ τὴν κατάρτισιν καὶ πραγματοποίησιν τῶν γενικῶν οἰκονομικῶν σχεδίων τοῦ κράτους καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, καταρτίζει καὶ πραγματοποιεῖ τὰ ἐτήσια οἰκονομικὰ σχέδια (plans). Παρεμφερῆς διάταξις ἔχει περιληφθῇ εἰς τὸ ἄρθρον 19 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1947 τῆς Βουλγαρικῆς «Λαϊκῆς» Δημοκρατίας κατὰ τὸ ὅποιον ὀρίζεται, ὅτι ἡ Βουλὴ ἐξετάζει καὶ ψηφίζει τὸ γενικὸν οἰκονομικὸν σχέδιον. Εἶναι δυνατόν νὰ σημειώσωμεν, ὅτι καὶ εἰς τὰς Δυτικὰς Δημοκρατίας (2), ὡς ἔχουν διαμορφωθῇ τὰ καθήκοντα τοῦ συγχρόνου κράτους, εἶναι ἀπαραίτητος ἡ κατάρτισις οὐχὶ μόνον τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀλλὰ καὶ γενικωτέρων

1. Βλέπε σχετικῶς A. M i c h e l s o n, εἰς Travaux de l'Institut de finances publiques (5η σύνοδος) σελ. 170 καὶ ἐπ. Ὁμοίως εἰς τὸ ἄρθρον 110 τοῦ νεαροῦ Συντάγματος τῆς Βόννης τῆς 8 Μαΐου 1948, ὅπου ὀρίζεται, ὅτι τὸ περίσσευμα ἢ ἔλλειμμα τῶν κρατικῶν ἐπιχειρήσεων ἀναγράφεται εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ κράτους. Βλέπε ἐπίσης ἀπόψεις ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου εἰς M. D u n e r g e r, Les finances publiques, Paris 1950 σελ. 122 καὶ ἐπ. Πράγματι καθ' ἡμᾶς ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ἐγκαίρως καταρτιζομένων, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτελῇ ἐν διαφωτιστικὸν στοιχεῖον πρὸς ἀσκήσιν τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τοῦ συνόλου καὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν. Βλέπε ὁμοίως E m. M o r s e l l i, Compendio di Scienza delle Finanze, Padova 1951 σελ. 24 καὶ ἐπ.

2. Ὁμοίως βλέπε ἄρθρον 14 τοῦ Σοβιετικοῦ Συντάγματος τῆς 5 Δεκεμβρίου 1936, ὅπου ὀρίζεται, ὅτι εἰς τὴν Ἐνωση τῶν Σ. Σ. Δημοκρατιῶν ἐκπρωσωπουμένην ἀπὸ τὰ ἀνώτατα ὄργανα ἐξουσίας ἀνήκει μεταξὺ ἄλλων καὶ ἡ κατάστρωσις τῶν σχεδίων τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Κρίσεις ἐν σχέσει μὲ τὰ οἰκονομικὰ σχέδια τῶν ἐν λόγω κρατῶν βλέπε καὶ εἰς Σ τ ρ. Κ. Π α π α ῖ ω ἄ ν ν ο υ, Προβλήματα λογιστικοῦ δικαίου, Ἀθῆναι 1951, σελ. 100 καὶ ἐπ.

σχεδίων, ἀναφερομένων εἰς ὅλα τὰ δεδομένα τῆς οἰκονομίας τῶν κρατῶν.

Εἰς τὸ Σύνταγμα ἐπίσης ἐνδείκνυται νὰ περιληφθῇ διάταξις δι' ἧς νὰ προβλέπεται ἡ ὀργάνωσις τῶν διοικητικῶν καὶ εἰδικώτερον τῶν φορολογικῶν δικαστηρίων. Περί τούτων ἀσχολούμεθα εἰς πλείστας μελέτας ἡμῶν εἰς τὰς ὁποίας παραπέμπομεν (1).

Ὅμοίως φρονούμεν, ὅτι εἰς τὸ Σύνταγμα ἐνδείκνυται νὰ περιληφθῇ διάταξις ἀποβλέπουσα εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἄρθρου 107 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927, εἰδικώτερον προσδιορίζουσα τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ κράτους, οὐχὶ ἀπλῶς νὰ δύναται νὰ συντρέχῃ οἰκονομικῶς τοὺς Δήμους καὶ τὰς Κοινότητας, ὡς διαλαμβάνει τὸ ἄρθρον 107 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον ἀποβλέπουσα εἰς τὸ νὰ διασφαλίσῃ ἐπαρκῆ ἔσοδα εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν ἢ ἀκόμη καὶ τὸ φορολογικὸν ἔδαφος αὐτῆς, ὡς εἰδικώτερον ἀναπτύσσεται εἰς τὴν εἰσήγησιν ἡμῶν περὶ τῶν ἐσόδων τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ Συνέδριον τῶν Πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ συνήλθε τὴν 25 Νοεμβρίου 1951 (2)

1. Βλέπε Π. Β. Δερτιλῆ, Φορολογικά Δικαστήρια, τ. Α' Ἀθῆναι 1940, τοῦ ἰδίου τ. Β', Ἀθῆναι 1943 καὶ τ. Γ' Ἀθῆναι 1943. Ὅμοίως μελέτην τοῦ ἰδίου εἰς τὸ Δελτίον τοῦ Ἐμπορ. καὶ Βιομ. Ἐπιμελητηρίου Θεσσαλονίκης Ἀπριλίου καὶ Μαΐου 1948 καὶ ἑτέραν μελέτην εἰς τὸ Δελτίον τοῦ Ἐμπορ. καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν μηνῶν Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου, ὅπου ἐπὶ πλέον δημοσιεύεται τοῦ ἰδίου καὶ προσχέδιον νόμου περὶ φορολογικῶν δικαστηρίων. Βλέπε ὁμοίως τὸ ἄρθρον 108 τοῦ προμνησθέντος Συντάγματος τῆς Βόννης τῆς 8 Μαΐου 1948, ὅπου ἀναγράφεται, ὅτι νόμος θέλει ὀρίσει ὁμοιόμορφον τὴν ὀργάνωσιν τῶν δημοσιονομικῶν δικαστηρίων. Αἱ διατάξεις περὶ λειτουργίας διοικητικῶν δικαστηρίων ἔτυχον τῆς προσοχῆς τῶν δύο Ἐπιτροπῶν Ἀναθεωρήσεως. Βλέπε ἄρθρα 122 καὶ 144 σχεδίου Συντάγματος Δ. Χατζίσκου καὶ ἄρθρον 86 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου καὶ ἰδίως εἰσήγησιν τοῦ τότε βουλευτοῦ καὶ μέλους τῶν Ἐπιτροπῶν Δ. Χατζηγιάννη, ὑπὸ τὸν τίτλον Διοικητικὰ Δικαστήρια καὶ Ἐπιτροπαί, Ἀθῆναι 1948, ὡς καὶ ἀπόψεις τῶν τότε βουλευτῶν Ἀλ. Βαμβέτσου καὶ Θ. Τσάτσου, ἀναφερομένας εἰς τὴν προμνησθεῖσαν ἀμέσως ἀνωτέρω μελέτην ἡμῶν, ἧτις ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ Δελτίον Ἐμπ. καὶ Βιομ. Ἐπιμελητηρίου Θεσσαλονίκης 1948 σελ. 279 ὡς καὶ σχετικῶς Θ. Τσάτσου, εἰσήγησιν ἐπὶ τῶν ἄρθρων 102—105 καὶ 107 τοῦ Συντάγματος σελ. 10 καὶ ἐπ. Βλέπε ἐπίσης περὶ φορολογικῶν δικαστηρίων καὶ εἰς Μ. Δένδια, Διοικητικὸν Δίκαιον, τ. Γ' Ἀθῆναι 1950 σελ. 399 καὶ ἐπ.

2. Πρβλ. σχετικῶς καὶ ἀνωτέρω εἰς σελ. 366, ὅπου μνημονεύεται τὸ ἄρθρον 106 τοῦ Συντάγματος τῆς Βόννης τῆς 8 Μαΐου 1948, ὅπερ διασφαλίζει ἔδαφος φορολογίας διὰ τὰς Χώρας (Länder) καὶ τοὺς Δήμους. Βλέπε ἐπίσης σχετικῶς Π. Β. Δερτιλῆ, Τὰ Οἰκονομικὰ τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων, εἰσήγησις εἰς τὸ Δ' Συνέδριον τῶν Πόλεων τῆς Ἑλλάδος ἰδίως σελ. 104 καὶ

Ἐπίσης δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ὀρθῶς δὲ ἀπησχόλησαν τὰς ἐν λόγω δύο Ἐπιτροπὰς τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς συζητήσεις περὶ ὑποβολῆς εἰς δημοψήφισμα τῶν νόμων τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἐν γένει τῶν δημοσιονομικῶν νόμων, ὡς ἄλλως τε τὸ δημοψήφισμα ἐν προκειμένῳ ρητῶς δὲν ἐπιτρέπεται ὑπὸ ἄλλων ξένων Συνταγμάτων (1), καθ' ὅσον τοιαῦται συζητήσεις εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὰς ἀρχάς, αἵτινες κατευθύνουν τὰ ἡμέτερα Συντάγματα περὶ ἐνισχύσεως τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τῆς Κυβερνήσεως.

Ὅμοίως κρίνομεν ἀπαραίτητον νὰ σημειώσωμεν, ὅτι δὲν περιελαβόμεν εἰς τὴν ἔρευναν ἡμῶν τὸ ἄρθρον 3 τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος, ὅπου ἀναγράφεται ἡ ἀρχὴ τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης (2), καθ' ὅσον

ἐπ. καὶ αὐτόθι μνημονευομένην βιβλιογραφίαν ὡς καὶ εἰσήγησιν τοῦ καθηγητοῦ Μ. Δένδια εἰς τὸ αὐτὸ τεῦχος—Εἰσηγητικαὶ Ἐκθέσεις—Προπαρασκευαστικαὶ Ἔργασια, τοῦ Συνεδρίου συνελθόντος τὴν 25ην Νοεμβρίου 1951 καὶ ἰδίως σελ. 37 καὶ ἐπ. καὶ ἰδίως τὸ τεῦχος ὑπὸ τίτλον Περιλήψεις τῶν Εἰσηγητικῶν Ἐκθέσεων τοῦ Συνεδρίου τούτου, ἐνθα ἀναγράφονται ὑπὸ μορφήν προτάσεων διατάξεις κατοχυροῦσαι τὴν δημοσιότητα τοῦ προϋπολογισμοῦ, καὶ τὴν διασφάλισιν ἐπαρκῶν πόρων εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν, ἵνα αἱ διατάξεις αὗται περιληφθοῦν εἰς τὸ Σύνταγμα. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν, μετὰ λύπης μας, ὅτι παρὰ τὰς ἐκάστοτε ἐπαγγελίας τῶν Κυβερνήσεων περὶ ἐνισχύσεως οἰκονομικῶς τῆς αὐτοδιοικήσεως, ἐν τούτοις τόσον ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 106 σχεδίου Συντάγματος Χατζίσκου, ὅσον καὶ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 99 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου ἀντὶ προόδου διαγράφουν ὀπισθοδρομησιν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἄρθρον 107 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927, ὅπου μεταξὺ ἄλλων γίνεται λόγος, ὅτι τὸ κράτος δύναται νὰ συντρέχη οἰκονομικῶς τὴν αὐτοδιοίκησιν, ἐνῶ τὰ προμνησθέντα ἄρθρα τῶν δύο ἐν λόγω σχεδίων οὐδὲν σχετικῶς διαλαμβάνουν, οὐδὲ κἂν ἐπαναλαμβάνουν τὴν σχετικὴν προμνησθεῖσαν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 107 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927.

1. Βλέπε τὸ ἄρθρον 73 § 4 τοῦ Γερμανικοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1919, τὸ ἄρθρον 34 τοῦ Ἑσθονικοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1920, τὸ ἄρθρον 75 § 2 τοῦ Ἰταλικοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1948, ἅτινα πάντα ὀρθῶς δὲν ἐπιτρέπουν τὸ δημοψήφισμα προκειμένου περὶ τῶν νόμων τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῶν δημοσιονομικῶν νόμων.

2. Ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς φορολογικῆς ἰσότητος ἐκτὸς τῶν ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας μνημονεύομεν εἰς τὴν λόγω μελέτην ἡμῶν, βλέπε ὁμοίως L. T r o t a b a s, Précis de Science et Législation financière, Paris 1931 σελ. 235 καὶ ἐπ. Βλέπε ἐπίσης διατάξεις Συνταγμάτων Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν προμνησθεῖσαν μελέτην ἡμῶν ὡς καὶ αὐτόθι διατάξεις Συντάγματος Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, Γερμανικοῦ Συντάγματος (Βαϊμάρης), Ἦν. Πολιτειῶν ἔτους 1787, ὁμοίως ἄλλων Συνταγμάτων εἰς Dareste—Delpech—Laferrrière, Les Constitutions Modernes τ. I—IV Paris, 1928—1934, ὡς καὶ Συντάγματα «Λαϊκῶν» Δημοκρατιῶν εἰς Informations Constitutionnelles et Parlementaires de l'Union Parlementaire, 2 ἔτος, Genève 1949, ὡς τὸ Σύνταγμα τῆς Βουλγαρίας τῆς 4 Δεκεμβρίου 1947 (ἄρθρ. 94), τὸ τῆς Ρουμανίας Ἀπριλίου 1948 (ἄρθρ. 16), τὸ τῆς Τσεχοσλοβακίας τῆς 9 Μαΐου 1949 (ἄρθρ. II), τὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας τῆς 31 Ἰανουαρίου 1946 (ἄρθρ. 42 ἐδ. 1).

ειδικώτερον ἠσχολήθημεν μὲ τὸ θέμα τοῦτο εἰς ἴδιαν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον : ἡ ἀρχὴ τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης εἰς τὰ Ἑλληνικά Συντάγματα, Ἐπιθεώρησις 1951, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ παραπέμπομεν.

Τέλος καθ' ἡμᾶς μὴ δόκιμος εἶναι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 122 τοῦ σχεδίου Συντάγματος Γ. Μπακοπούλου, καθ' ἣν ὀρίζεται, ὅτι «νόμος ἐφ' ᾧ παρὰ ἐκδιδόμενος θέλει ρυθμίσει τὴν προστασίαν τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσαγομένων πρὸς τοποθέτησιν εἰς τὴν χώραν κεφαλαίων», καθ' ὅσον οὐχὶ διὰ κειμένων νόμων προάγεται ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους εἰς τὸν πολυπαθῆ, βαρυσήμαντον καὶ πολυσύνθετον τοῦτον τομέα τῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ διὰ σταθερᾶς πολιτικῆς, ἣτις προάγει τὴν ἐξυγιάνσιν τῆς οἰκονομίας, ὑπόσχεται τὴν νομισματικὴν σταθερότητα εἰς αὐτήν⁽¹⁾ καὶ τὴν σταθερὰν ἐν γένει ἰσορροπίαν τῶν συντελεστῶν τῆς οἰκονομίας. Νόμος καὶ μάλιστα ἐφ' ᾧ παρὰ ἐκδιδόμενος, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ προμνησθεῖσα συνταγματικὴ διάταξις, ὅσον δὴποτε μελετημένος καὶ ἂν εἶναι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δεσμεύσῃ τὸ ἀπρόοπτον μέλλον καὶ νὰ ρυθμίσῃ ἀποτελεσματικῶς τὸ πολὺπλευρον, πολυσύνθετον καὶ πολὺπλοκον τοῦτο πρόβλημα, ὅπερ συνδέεται μὲ τὴν ἀνάγκην τῆς εἰσροῆς κεφαλαίων εἰς τὴν πολυτάραχον ἑλληνικὴν οἰκονομίαν.

1. Σχετικῶς βλέπε Ξ. Ζολώτα, Νομισματικὸν πρόβλημα καὶ ἑλληνικὴ οἰκονομία, Ἐπιθεώρησις 1951 σελ. 122 καὶ ἐπ' αὐτῆς, Λεων. Δερτιλῆ, Οἱ ἐσωτερικοὶ πόροι καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀνόρθωσις, εἰς περιοδικὸν «Σπουδαί» τεύχος Α' καὶ αὐτόθι μελέτας τῶν Στ. Στεφανοπούλου, Π. Κάντζια, Γ. Βογιατζῆ, Γ. Βαρβούτη, Σ. Ἀγαπητίδη καὶ Γ. Παπαλεξανδρῆ ἀφιερωμένας εἰς τὰ προβλήματα τῆς ἀνασυγκροτήσεως. Πρέπει τὰ προσθέσωμεν, ὅτι εἰς τὴν ὄντως ἀξιόλογον Γενικὴν Εἰσήγησιν ἐπὶ τῆς Ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος τοῦ βουλευτοῦ Β. Στεφανοπούλου εὐδεμῶς δικαιολογία ἀνευρίσκειται διὰ τὸ ἐν λόγῳ 122 ἄρθρον. Σχετικῶς μὲ τὴν εἰσροὴν ξένων κεφαλαίων εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν βλέπε Δ. Στεφανίδην, Ἡ εἰσροὴ ξένων κεφαλαίων (καὶ αἱ οἰκονομικαὶ καὶ πολιτικαὶ τῆς συνέπειαι), Ἐπιθεώρησις 1930, Ρ. Β. Dertilis, Le problème de la dette publique des Etats Balkaniques, Ἐπιθεώρησις 1936. Τέλος σημειοῦμεν ὅτι τὸ ἐν λόγῳ 122 ἄρθρον ἐν μέρει ὑπενθυμίζει τὸν συνταγματικὸν νόμον ἐν Γαλλίᾳ τῆς 10 Αὐγούστου 1926 ὅστις ἐψηφίσθη ἐπὶ κυβερνήσεως Poincaré ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐνισχύσῃ ψυχολογικῶς τὴν δημοσίαν πίστιν τῆς Γαλλίας διὰ τῆς διασφαλίσεως διὰ συνταγματικῆς διατάξεως τῆς αὐτοτελείας τοῦ Ταμείου ἀποσβέσεως δημοσίου χρέους καὶ τῆς προικοδοτήσεως τούτου δι' ὠρισμένων ἐσόδων χωρὶς ὅμως—πολὺ ὀρθῶς—αἱ διατάξεις τούτου νὰ ἐπαναληφθοῦν εἰς τὸ νέον Γαλλικὸν Σύνταγμα τοῦ 1946. Πρβλ. Allix, op. cit. σελ. 857 καὶ ἐπ. Πράγματι, ὡς παρατηρήθη, ἡ δημοσία πίστις δὲν προάγεται δι' ἀπλῶν διατάξεων—ἔστω καὶ συνταγματικῶν—ἀλλὰ διὰ διασφαλίσεως τῶν ὄρων τῆς οἰκονομίας, οἵτινες προάγουσιν τὴν ἰκανότητα αὐτῆς πρὸς τήρησιν τῶν ὑποχρεώσεων τῆς, διότι ἐλλεῖπει αὐτῆς ἡ θέλησις μόνον πρὸς τήρησιν τῶν ἢ καὶ πᾶσα προσπάθεια προσελκύσεως τοῦ κεφαλαίου ἀποδεικνύεται ἀνεπαρκῆς καὶ αἱ σχετικαὶ διατάξεις περισσώτερον ἐκθέτουσιν τὴν θέσιν τῆς ὀφειλέτιδος οἰκονομίας.